



# Riskhantering i Animalieproduktion

Hur hanterar integrerade grisproducenter risker kopplade till verksamhetens insatsvaror & personal?

---

Carl Wejsfelt & Oswald Mörk

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp

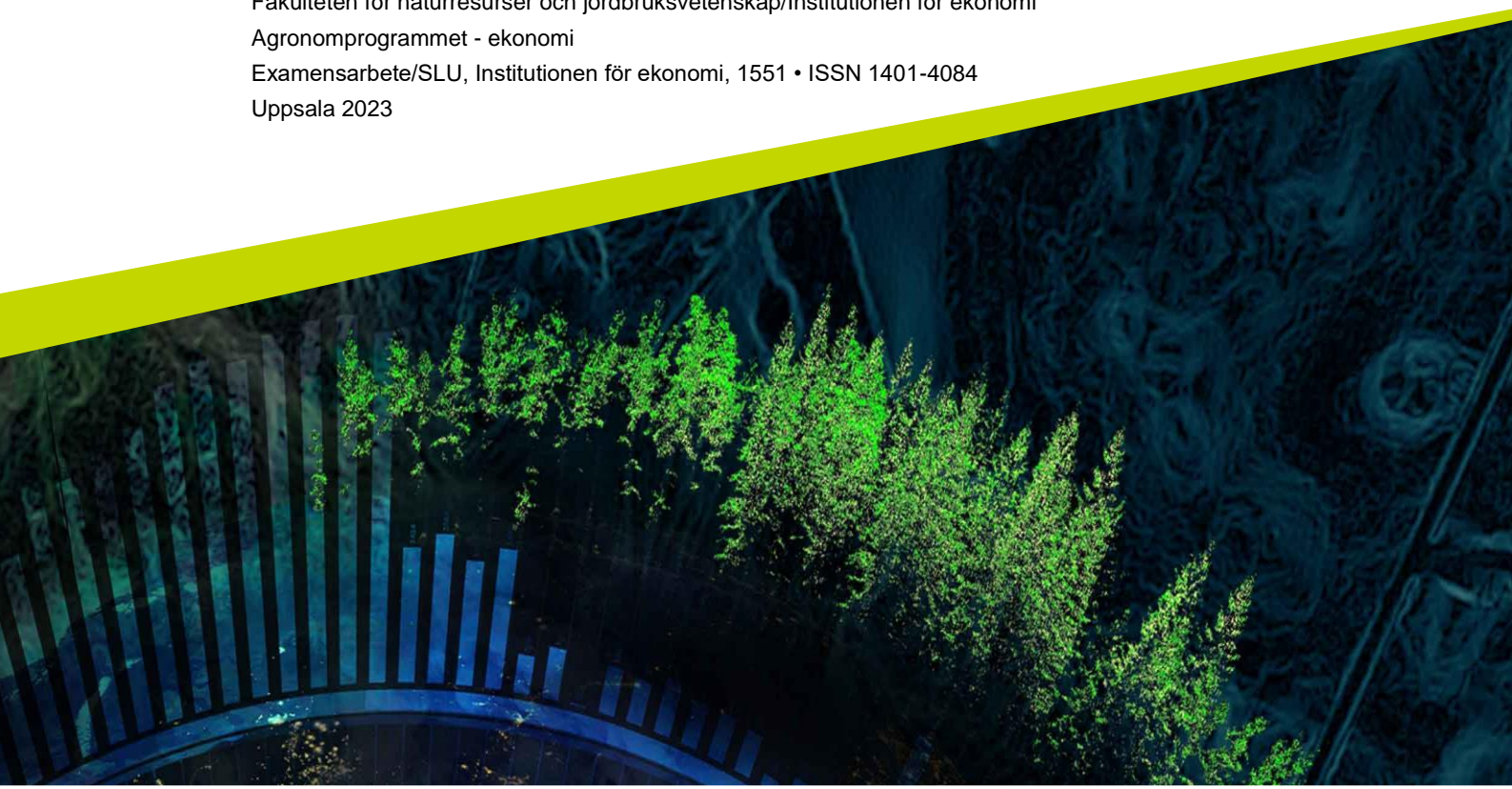
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap/Institutionen för ekonomi

Agronomprogrammet - ekonomi

Examensarbete/SLU, Institutionen för ekonomi, 1551 • ISSN 1401-4084

Uppsala 2023



# Riskhantering i Animalieproduktion. Hur hanterar integrerade grisproducenter risker kopplade till verksamhetens insatsvaror & personal?

*Risk Management in livestock production. How do integrated pig producers manage risks linked to the operational inputs and staff?*

Carl Wejsfelt, Oswald Mörk

**Handledare:** Hans Andersson, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för ekonomi

**Examinator:** Karin Hakelius, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för ekonomi

**Omfattning:** 15hp

**Nivå och fördjupning:** Grundnivå G2E

**Kurstitel:** Självständigt arbete i företagsekonomi

**Kurskod:** EX0902

**Program/utbildning:** Agronomprogrammet - ekonomi

**Kursansvarig inst.:** Institutionen för ekonomi

**Utgivningsort:** Uppsala

**Utgivningsår:** 2023

**Upphovsrätt:** Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.

**Serietitel:** Examensarbete/SLU, Institutionen för ekonomi

**Delnummer i serien:** 1551

**ISSN:** 1401-4084

**Nyckelord:** Integrerad grisproducent, Risk, Riskhantering, Beslutsprocess.

**Sveriges lantbruksuniversitet**

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för ekonomi

## Förord

Till att börja med vill vi rikta ett stort tack till våra respondenter för sitt engagemang och sin transparens. De genomförda intervjuerna var givande och vitala för uppsatsens genomförbarhet och relevans.

Tack för er tid, expertis och vänlighet.

Vi vill också rikta ett stort tack till vår handledare Hans Andersson tillsammans med vår opponentgrupp för löpande kritik, tips och inspiration som lett den här uppsatsen i rätt riktning under hela arbetsgången.

## Abstract

The current world situation is characterized by the ongoing war in Ukraine, high inflation and high interest rates which has had a considerable impact on Swedish Agriculture. The shortage of commodities has increased the pressure on Swedish farmers' production outcomes while simultaneously rendering their production significantly more expensive, thereby worsening their liquidity. In such volatile and uncertain periods, identifying and managing risks in one's business is essential to maximize benefits and minimize the losses.

The purpose of this essay is to investigate how integrated pig producers perceive risk in their business and how they manage it. The purpose focuses on risks linked to price and market fluctuations, production risks, institutional risks, and personal and human-related risks. To achieve this purpose, a qualitative research strategy was employed, and a case study was conducted with six integrated pig producers located in southern Sweden was involved. Empirical data was collected via semi-structured interviews with the farmers to provide background information and to answer the study's research questions.

The study shows that all farmers work actively with risk management. The type of management work differs from farm to farm, but common denominators that exist are vertical integration, diversification and trade agreements and contracts. All farms carry out integrated production. This means integrating several parts of the production stage and have thus protected themselves against external risks and increased their own control. The farms have also varying extents, developed several resilient genes and thus diversified, common to all of them is to carry out grain production on the farm. Agreeing on contracting prices and quantities is something that the farmers in the study also have in common, however, the extent of the work differs quite significantly. As for the farmers' view on risk it varied but was predominantly neutral.

The conclusions that were drawn were that the above-mentioned management strategies are used, the view of risk in the industry was mixed but predominantly neutral. It was also interesting that the risk management work and the view of risk have not changed significantly for the farmer since Russia's invasion of Ukraine with all that it entailed connected to prices, inflation and other uncertainty.

## Sammanfattning

Världsläget idag med kriget i Ukraina, hög inflation och höga räntor har haft en betydande påverkan på det svenska lantbruket. Bristen på råvaror har satt större press på svenska bönders produktionsresultat samtidigt som det har gjort deras produktion väsentligt dyrare och därmed likviditeten sämre. I volatila perioder är det viktigt att identifiera och hantera risker i sin verksamhet för att försöka maximera nyttan och minimera förlusten.

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur integrerade grisproducenters attityd mot risk ser ut och hur de hanterar risker. Syftet fokuserar på risker kopplade till Pris- och Marknadsförändringar, Produktionsrisker, Institutionella risker samt Person- och Humanrelaterade risker. Studien har använt sig av en kvalitativ forskningsstrategi och genomfört en fallstudie där sex lantbrukare med en integrerad grisproduktion har undersökts. Samtliga fallgårdar är belägna i södra Sverige. Empiri har insamlats via semistrukturerade intervjuer med lantbrukarna för att ge bakgrund och besvara studiens forskningsfrågor.

Studien visar att samtliga lantbrukare arbetar aktivt med riskhantering. Vilken typ av hanteringsarbete skiljer sig från gård till gård men gemensamma nämnare som finns är vertikal integrering, diversifiering samt handelsavtal- och kontrakt. Samtliga gårdar bedriver en integrerad produktion vilket innebär att man har involverat flera delar av produktionsledet. På så vis ökar den interna kontrollen och minskar det externa beroendet. Gårdarna har också i olika utsträckning utvecklat flera verksamhetsgenar och på så sätt diversifierat sig, gemensamt för samtliga är att bedriva en spannmålsproduktion på gården. Att kontraktera priser och kvantiteter är något som lantbrukarna i studien också har gemensamt, här skiljer sig däremot utsträckningen på arbetet ganska väsentligt.

De slutsatser som drogs var att ovan nämnda hanteringsstrategier nyttjas, synen på risk i branschen var varierande och riskattityden generellt aversiv. Intressant var också att riskhanteringsarbetet och synen på risk inte har förändrats avsevärt hos lantbrukaren sedan kriget i Ukraina bröt ut med allt vad det inneburit kopplat till priser, inflation och övrig osäkerhet.

# Innehållsförteckning

<b>Förord</b> .....	<b>3</b>
<b>Abstract</b> .....	<b>4</b>
<b>Sammanfattning</b> .....	<b>5</b>
Figurförteckning .....	8
Tabellförteckning .....	8
Förkortningar .....	8
<b>1. Introduktion</b> .....	<b>9</b>
1.1 Bakgrund .....	9
1.1.1 Risk .....	10
1.1.2 Riskhantering .....	11
1.1.3 Integrerad grisproduktion .....	12
1.2 Problemformulering .....	16
1.3 Syfte & Frågeställning .....	16
1.4 Avgränsning .....	17
<b>2. Metod</b> .....	<b>18</b>
2.1 Forskningsstrategi .....	18
2.2 Datainsamling .....	19
2.3 Fallstudie .....	19
2.4 Urval - Fallgårdar .....	19
2.5 Intervjuer .....	20
2.6 Kvalitetskriterier .....	20
<b>3. Litteraturgenomgång</b> .....	<b>21</b>
3.1 Teorier .....	21
3.1.1 Extreme Value Theory .....	21
3.1.2 Behavioral Decision Theory .....	21
3.1.2.1 Beslutsmodell .....	22
3.1.3 Förväntad Nyttoteori .....	23
3.2 Teoretisk syntes .....	24
<b>4. Empiri - Insamlad data</b> .....	<b>26</b>
4.1 Fallgårdar .....	27
4.1.1 Sammanställning och beskrivning av riskgradering .....	33
4.1.2 Tilldelning av nummer till fallgårdarna .....	34
4.2 Förväntad Nyttoteori & Extreme Value Theory .....	34
4.2.1 Förväntad nyttoteori .....	34
4.2.2 Extreme Value Theory .....	35
4.3 Beslutsmodell .....	37
4.3.1 Problemapptäckt .....	37

4.3.2 Problemdefinition .....	37
4.3.3 Analys & Val .....	38
4.3.4 Implementering .....	38
4.4 Lantbrukarens attityd & målsättning .....	40
<b>5. Analys och Diskussion .....</b>	<b>41</b>
5.1 Beslutsmodell .....	41
5.1.1 Problemutpöäckt .....	41
5.1.2 Problemdefinition .....	41
5.1.3 Analys och val .....	42
5.1.4 Implementering .....	42
5.2 Lantbrukarens attityd & målsättning .....	43
5.3 Föväntad nyttoteori .....	43
5.4 Extreme value theory .....	43
<b>6. Slutsatser .....</b>	<b>44</b>
6.1 Studiens forskningsfrågor .....	44
6.2 Kritisk reflektion .....	46
6.3 Förslag till vidare forskning .....	46
Referenser .....	47
Bilaga 1 .....	50
Bilaga 2 .....	51

## Figurförteckning

*Figur 1. Generell kostnadsfördelning i en integrerad grisproduktion, sida 15.*

*Figur 2. Nyttofunktion, sida 23.*

*Figur 3. Riskattityd enligt nyttoteori, sida 24.*

*Figur 4. Schematisk bild för studiens teoretiska syntes, sida 26.*

*Figur 5. Riskgradering - Gård 1, sida 28.*

*Figur 6. Riskgradering - Gård 2, sida 29.*

*Figur 7. Riskgradering - Gård 3, sida 30.*

*Figur 8. Riskgradering - Gård 4, sida 31.*

*Figur 9. Riskgradering - Gård 5, sida 32.*

*Figur 10. Riskgradering - Gård 6, sida 33.*

*Figur 11. Sammanställning - Riskgradering, sida 34.*

*Figur 12. Riskattityd - Indelning av gårdar, sida 36.*

## Tabellförteckning

*Tabell 1. Bidragskalkyl för en integrerad grisproduktion med ett genomsnittligt produktionsresultat, sida 14.*

*Tabell 2. Tilldelning av gårdsnummer, sida 35.*

*Tabell 3. Sammanställning av empirin kopplat till EVT & Nyttoteori, sida 37.*

*Tabell 4. Sammanställning av empirin kopplat till BDT, sida 40.*

## Förkortningar

BDT - Behavioral Decision Theory

EVT - Extreme Value Theory

MJ - Megajoule



# 1. Introduktion

I detta kapitel kommer studien presentera vilka svårigheter jordbruket står inför kopplat till riskhantering. Dessutom kommer det presenteras hur handel och användning av insatsvaror kan komma att bli ett verktyg för riskhantering. Studien kommer att rikta in sig på integrerade grisproducenter i södra Sverige och analysera företagens beslutsfattande vid inköp och lagerföring av insatsvaror. Ytterligare en viktig aspekt inom riskhantering är person- och humankopplade risker vilket kommer att diskuteras i uppsatsen.

## 1.1 Bakgrund

Världsläget idag med kriget i Ukraina, hög inflation och höga räntor har en betydande påverkan på det svenska lantbruket. Krigets effekter märks då handel med spannmål och andra produktionsvaror som lantbruket är beroende visar drastiska prisfluktuationer. Ryssland tillsammans med Ukraina står för cirka 30 procent av världens export av vete, vilket sätter stor press på övriga världsmarknaden när de två länderna inte har möjlighet att bistå omvärlden som de tidigare gjort (Sparbanken, 2022).

Rationalisering inom lantbruket har under de senaste 30 åren haft en betydande påverkan i det svenska lantbruket. Dels har det påverkat antalet lantbruksföretag i landet, dels har det påverkat storleken på de enskilda gårdarna. En förändring som har observerats är att gårdar som brukar under 100 hektar har minskat, och att lantbruk över 200 hektar har ökat. Denna förändring tyder på att hopslagning av gårdar har varit en stor påverkande faktor. Detta fenomen gäller inte enbart för växtodlingsgårdar utan kan även noteras för djurgårdar och i hög grad gårdar med grisuppfödning (Hajdu et al 2020). Antalet svinproducenter i dagsläget är ca 1200 stycken, vilket är en minskning med 30% av antalet producenter sedan 2010 (Jordbruksverket, 2022).

### 1.1.1 Risk

Begreppet risk kan definieras på en mängd olika sätt. Vissa kopplar risk till sannolikhetsläran och andra tolkar det som möjligheten till att en avvikande händelse inträffar och lägger stort fokus på konsekvensernas storlek (Boholm, 2018).

Nedan presenteras fem olika risktyper:

#### **Produktionsrisk**

Produktionsrisk behandlar faktorer som ligger utanför lantbrukarens förmåga att påverka. Exempel på detta är extrema väderförhållanden som regn och torka, men även skadedjur som kan påverka växtodlingens utfall. I samband med animalieproduktion kan produktionsrisker vara oförutsägbara smittor som drabbar besättningen (Hardaker et al 2015).

#### **Finansiell risk**

Den finansiella risken uppstår från hur företaget är finansierat med främmande kapital, och vilka risker som kan uppstå vid eventuella ränteförändringar. En hög andel lånat kapital betyder en större risk då utfallet av räntefluktuationer blir betydande för företagets möjlighet att ge utdelning till ägarna. Enbart företag som helt och hållet är finansierat med eget kapital undviker den finansiella risken, då de är oberoende av någon utomståendes parts inflytande, och risken existerar inte (Hardaker et al 2015).

#### **Pris och marknadsrisk**

Pris och marknadsrisk uppkommer vid handel med insatsvaror. Det är avgörande då en lantbrukare ska fatta beslut om huruvida när och i vilken volym en insatsvara ska köpas till företaget. Detta inkluderar även oförutsägbara förändringar av valutakurser. Pris och marknadsrisk ses ofta som en betydande viktig riskfaktor att beakta (Hardaker et al 2015).

#### **Institutionell risk**

Risker kopplat till politiska regelverk och förändringar ingår i de institutionella riskerna. Det kan exempelvis avse utländska stater som misslyckas med överenskommelser rörande handelsavtal mellan länder som kan komma att missgynna lantbrukare i vardera nationer. Regelverk avseende växtskyddspreparat kan drabba växtodlaren, likaså avseende vaccin och andra läkemedel drabba grisproducenter (Hardaker et al 2015).

### **Human och personrisk**

Samtliga människor som på något sätt arbetar för ett lantbruksföretag är kopplade till de humana och personliga riskerna, och är därmed en betydande faktor som påverkar företagets lönsamhet. Om ett lantbruksföretag ägs och drivs tillsammans av ett par i en relation kan det påverka företagets hållbarhet som en rationell organisation. Beslut som fattas av människor som är missgynnade för verksamheten som till följd kan skada maskiner samt djur innefattar denna kategori av risk. Men även dödsfall eller sjukdomar som drabbar viktiga personer på administrativ, samt operativ nivå är bidragande faktorer till dessa risker (Hardaker et al 2015).

### **1.1.2 Riskhantering**

Dagens samhälle är präglad av hastiga förändringar i såväl positiv som negativ mening. Det handlar om prisfluktuationer, klimatförändringar, institutionell förändring samt förändrade konsumentintressen och därmed köpbeteenden. Förändringar i samband med kris bör i alla branscher därför betraktas som något oundvikligt. Riskhantering i operativ mening handlar alltså inte om att undvika kriser, utan att maximera de positiva och minimera de negativa effekterna av krisen (Wikman, 2021).

Andersson och Frigo (2011) definierar riskhantering som en process där man identifierar och hanterar potentiella risker. De lyfter fram denna process som en vital del i alla verksamheters strategiarbete.

Nedan presenteras tre olika åtaganden kopplat till riskhantering:

#### **Diversifiering**

Diversifiering av verksamhet är en av de vanligaste riskhanteringsstrategierna. Teorin bakom diversifiering är att olika produktionsgrenar inte följer samma kurva i avkastning och vinst, utan att de är fördelade jämnt under en längre period. När en verksamhet inom lantbruket presterar sämre är det ofta en annan som visar bättre resultat och på det sättet fördelas risken (Harwood et al, 1999). Det finns många faktorer som förklarar varför ett företag väljer att diversifiera sig, men kopplat till riskhantering beror det även på nivån av risk. Ett företag som har stått, eller står inför en större grad av risk är mer benäget att diversifiera verksamheten. Problemet med diversifiering är att kostnaden möjligen kan överstiga de positiva effekterna, vilket gör beslutet till en relativt svår process att ta (Beneke 1998, refererad i Harwood et al, 1999).

### **Vertikal integrering**

Vertikal integrering är en strategi där verksamheten innefattar flera delar av ett produktionsled (Martinez & Reed; Allen 1996, refererad i Harwood et al, 1999). Det finns olika exempel på när företag integrerar sin verksamhet, ett exempel är lantbruk som bistår sin animalieproduktion med egenodlat spannmål och grödor. Även inom animalieproduktionen förekommer integrering då djurens olika tillväxtfaser sker inom samma företag. Beslutsfattandet om en integrerad produktion innefattar komplexa faktorer, men hör ofta ihop med lönsamhet, efterfrågan, tillgång och riskminimering (Logan, 1969)

### **Handelskontrakt**

Handelskontrakt förekommer när ett avtal mellan producent och köpare har tecknats för att säkra ett pris eller volym för råvaran i förväg. I detta fall innehar producenten full kontroll och ägande över råvaran hela vägen fram till att den levereras, vilket är den största skillnaden mellan handelskontrakt och produktionskontrakt. Det förekommer olika typer av handelskontrakt, men den gemensamma nämnaren är att säkra ett pris och därför dämpa ytterligare riskfaktorer (Harwood et al, 1999).

#### **1.1.3 Integrerad grisproduktion**

Det finns olika produktionsformer som beskriver vilken typ av uppfödning som bedrivs i en grisproduktion. Det vanligaste förekommande är att ett lantbruksföretag har specialiserat sig på antingen smågrisproduktion eller slaktsvinsproduktion. Integrerad grisproduktion är en kombination av de två tidigare nämnda produktionstyperna, vilket innebär att grisarna föds och växer upp i samma företag hela vägen fram till slakt. En vanligt förekommande utformning av en integrerad produktion innefattar tre avdelningar, smågrissuppfödning, tillväxtavdelning och en slaktsvinsavdelning. I den förstnämnda avdelningen föds smågrisar upp för att efter avvänjning från suggan flyttas till tillväxtavdelningen. Där ligger fokus på att akklimatisera sig från suggan innan de flyttas till slaktsvinsavdelningen där djuren befinner sig fram till slakt. I slaktsvinsavdelningen ligger huvudfokus på tillväxt. Omloppstiden från födsel till slakt ligger omkring 5-6 månader beroende på fodereffektivitet. Ett integrerat produktionssystem gör därmed producenten oberoende av tillgång och prisförändring på smågrisar men starkt beroende av priset på slaktsvin (Jordbruksverket, 2021).

För att undersöka var och hur en integrerad grisproducent har möjlighet att påverka resultatet av interna och externa förändringar måste man segmentera företagets "riskbärande poster". I kalkylen benämns dessa som kostnader och intäkter för att se var i verksamheten den största risken uppkommer. Utöver det som tas upp i kalkylen kommer studien även att beakta personal i avseende tillgänglighet, kompetens och hälsa som en riskbärande kategori.

### **Intäkter**

Som framgår i texten ovan är första steget för undersökningen att segmentera de riskbärande posterna. Till intäkter rör det sig till största delen i den här undersökningen om försäljning av slaktsvin. I studien antas nämligen försäljningen av slaktsvin utgöra omkring 97,5% av produktionens totala intäkter. Risken med att förlita sig på en enda produktionsgren och slutprodukt är självklart prisfluktuationer. Priserna är ständigt föränderliga och kan bli förödande för många konventionella grisproducenter i fall då marknadspriset för grisen blir lågt i relation till insatsvarornas prisnivåer.

### **Kostnad**

Till skillnad från intäkterna så är kostnaderna uppdelade i flera kategorier. I den här studien har indelningarna gjorts med bakgrund i bidragskalkyler hämtade på Länsstyrelsen Västra Götaland (2023).

Uifrån dessa kalkyler har vi valt att dela upp kostnader i foder, energi, djurvård, rekrytering, kapitalkostnad och löner.

Tabell 1. Bidragskalkyl integrerad grisproduktion (Egen bearbetning utifrån  
Länsstyrelsen, 2023)

### Intäkter

Griskött	63034
Utslagssugga	681
Stallgödsel Sugga	663
Stallgödsel Slaktsvin	110

**Summa 64488**

### Särkostander

Rekryteringsdjur	2514
Foder hela produktionen	39960
Djurvård mm	3152
El	4629

**Summa 50254**

### Övriga kostnader

Räntekost rörelsekap 6 %	455
Räntekost djurkap 6 %	691
Löner djurskötsel	5590

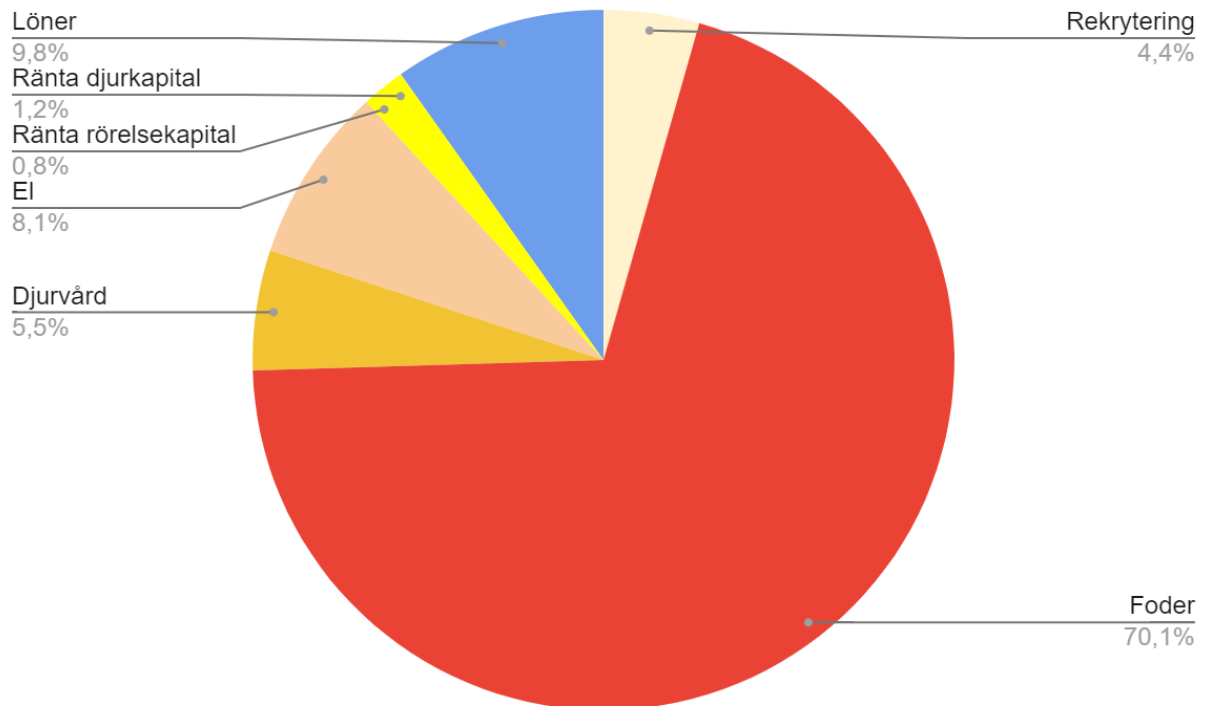
**Summa 6735**

### Nyckeltal

	Sugga	Slaktsvin
Täckningsbidrag I	14233	484
Täckningsbidrag II	7498	255

Kalkylen är beräknad på ett genomsnitt av två suggor, en som avvänjer 27,7 smågrisar/år och en som avvänjer 31,1 smågrisar/år. Även slaktsvinen är ett genomsnitt med två olika omloppstider. 24,8 MJ, vilket motsvarar en omloppstid på 93 dagar, samt 22,4 MJ, vilket motsvarar 89 dagar i omloppstid. Kalkylen avser en sugga och de 29,4 avvanda grisarna som hon producerar fram till slakt.

## Kostnadsfördelning, Integrerad grisproduktion



Figur 1. Kostnadsfördelning (Egen bearbetning utifrån Länsstyrelsen, 2023)

Ovan, i figur 1, presenteras ett diagram som redovisar den konventionella djurproduktionens kostnadskategorier och dess fördelning. Kostnadsfördelningen kan vara bra att ha kännedom om för att följa upp var kostnaderna uppkommer och på så vis kunna arbeta mot att kostnadsminimera de stora posterna.

## 1.2 Problemformulering

Något som blivit allt mer synligt under den nuvarande krisen med kriget mellan Ryssland och Ukraina samt det ekonomiska läget som Sverige befinner sig i är den försämrade likviditeten hos produktionsföretag i landet. Den främsta anledningen till detta är att insatsvarorna blivit avsevärt dyrare. Inom lantbruket har även omloppstiden mellan inköp av insatsvaror till försäljning av färdig produkt blivit längre, vilket medför att högre krav på ekonomisk bärighet ställs på företag inom lantbrukssektorn än många andra producerande företag.

En förmåga att anpassa sig till både interna och externa förändringar är nödvändigt för alla företag oberoende av bransch eller geografisk position. Den svenska lantbrukssektorn är starkt präglad av relativt höga risker och källorna till detta är i dagsläget flera. Det kan vara allt ifrån prisfluktuationer och produktionsrisker till institutionella samt person- och human-relaterade risker (Boehlje & Trede, 1977).

Studien avser att fokusera på att fylla det identifierade "forskningsgapet" gällande det operativa arbetet med riskhantering i integrerad grisproduktion. Tidigare forskning har diskuterat beslutsprocesser och utvecklade modeller för det, andra har diskuterat riskhantering. Däremot har ingen tidigare studie inom detta ämne intresserat sig för integrerad grisproduktion eller applicerat forskningen på ett sätt som blir relevant för den här studiens syfte och forskningsfrågor. Den här typen av studier följer forskningslogiken "Application Spotting" och innebär att befintlig forskning och teori appliceras på ett nytt område (Bryman & Bell, 2017).

## 1.3 Syfte & Frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att titta närmare på och undersöka hur integrerade grisproducenter hanterar och fördelar sina risker, både under hög- och lågkonjunkturer. Följande har dessa frågeställningar tagits fram för att besvara uppsatsens syfte.

- **Var uppstår risken kopplat till en integrerad grisproduktion enligt företagaren?**
- **Vilka risker har mest påtagliga effekter på en integrerad grisproduktion?**
- **Hur ser det operativa riskhanteringsarbetet ut och vart i verksamheten kan företagaren påverka utgången av externa förändringar som mest?**



## 1.4 Avgränsning

Studien avgränsas till att föra dialog med och undersöka sex olika fallgårdar med integrerad grisproduktion belägna i södra Sverige. Fallstudien har avgränsats till att endast fokusera på grisproduktionen och inte lägga något större fokus på övriga eventuella verksamhetsgrenar. Däremot har andra verksamheter beaktas med avseende på riskhantering via diversifiering. Med övriga eventuella produktionsgrenar ingår exempelvis växtodling, renseri, gårdsbutik och maskinstation. Avgränsningen till integrerad grisproduktion har gjorts då målet är att vara oberoende av prisnivån på smågrisar. Den geografiska avgränsningen syftar till att begränsa externa skillnader och olikheter mellan fallgårdarna.

Beträffande den teoretiska utgångspunkten har studien främst utgått från Behavior decision theory (BDT) och Extreme value theory (EVT). Teorierna har i studien använts i syfte att integrera mänskliga faktorer påverkan på riskhantering. För att kunna förstå och beskriva begreppet riskattityd har studien använt sig av förväntad nyttoteori och även den ingår som en del av arbetets teoretiska utgångspunkt.

Någon avgränsning angående besättningsstorlek, ekonomisk ställning eller antalet anställda har inte gjorts. Detta främst för att tillgången till fallgårdar med denna produktion är begränsad.

## 2. Metod

Det här kapitlet syftar till att redogöra för studiens forskningsstrategi, tillvägagångssätt och urval. Relevansen av dessa val diskuteras också kritiskt kopplat till studiens syfte och frågeställning. Detta i syfte att öka studiens trovärdighet och äkthet.

### 2.1 Forskningsstrategi

Bryman & Bell (2017) talar främst om två forskningsstrategier i samband med företagsekonomisk forskning. För att undersöka och orientera sig kring olika risker och riskattityder inom den integrerade grisproduktionen i Sverige så har en kvalitativ forskningsstrategi med induktiv ansats tillämpats. En central utgångspunkt för denna typ av strategi är att studien skall analysera en flerdimensionell empiri där flera faktorer skall beaktas (Alvesson & Sköldbberg, 2008). Till skillnad från den kvantitativa metoden så lägger den här forskningsprocessen större fokus på ord, värderingar och uppfattningar istället för att stirra sig blint på numeriska värden (Bryman & Bell, 2017). Kvalitativ forskning fokuserar följaktligen på att diskutera och analysera data istället för att mäta den. Studiens strategi tar avstånd från de naturvetenskapliga normer och tillvägagångssätt som finns och betonar istället den sociala verklighet som individer uppfattar, tolkar och därmed konstruerar. Detta ger metoden en konstruktionistisk ontologisk inriktning (Bryman & Bell, 2017). Denna konstruktion studeras utifrån ett tolkande perspektiv vilket ger forskaren en subjektiv roll. Eftersom att den sociala verkligheten bygger på en tankeprocess och är under ständig förändring kan forskare med olika perspektiv tolka den annorlunda (ibid).

Den kvalitativa forskningsstrategin saknar mätbara resultat vilket kan skapa både förvirring och kritik. Enligt många är detta något negativt eftersom att studiens reliabilitet och riktighet blir något svagare än mätbara studier. Kvalitativa resultat ger emellertid upphov till framtida forskning vilket över tid ger ökad förståelse för de ämnen som berörs (Bryman & Bell, 2017).

Den kvalitativa forskningsmetoden passar den här studien väl eftersom syftet inte är att konstatera eller mäta något utan att med hjälp av teorin undersöka och tolka företagarnas uppfattade verklighet.

## 2.2 Datainsamling

Det vanligaste sättet att dela in begreppet "Datainsamling" är i två delar, primärdata och sekundärdata vilket beror på varifrån datan hämtas. Studien bygger på en stor andel primärdata som samlats in vid direkta intervjuer med de fallgårdar som deltagit i undersökningen. Vid utökad behov av generell information om gårdarna och dess verksamhet så har det främst gjorts via gårdarnas hemsidor eller ytterligare genom personlig kontakt med lantbrukaren. Sekundärdata har använts i form av andra vetenskapliga artiklar samt hemsidor för att styrka primärdatan samt bredda perspektivet.

## 2.3 Fallstudie

Inom all företagsekonomisk forskning är fallstudier vanligt förekommande, det är förknippat med både kvantitativ och kvalitativ forskning. I en fallstudie likt denna syftar skribenten till att belysa beteenden, mönster och förutsättningar hos varje studieobjekt och kontexten beaktas i hög grad (Bryman & Bell, 2017).

## 2.4 Urval - Fallgårdar

Urvalet i denna studie är relativt brett då utbudet av producenter som ingår i den produktionsgren som har valts att undersökas är ganska få. Studien har vänt sig specifikt mot integrerade grisföretag i södra Sverige helt utan att beakta besättningsstorlek, ekonomisk ställning eller antal anställda.

Studiens fallgårdar valdes ut genom att kontakta rådgivare inom produktionsområdet samt att höra av sig till enskilda lantbrukare. Samtliga gårdar skrevs upp på en lista och de som var intresserade av att delta i studien valdes per automatik ut.

Denna typ av urval benämns ändamålsstyrt och är en form av icke-sannolikhetsbaserat urval, vilket innebär att deltagarna väljs ut utifrån relevanta kriterier (Bryman & Bell, 2017). I det här fallet har det varit att produktionsformen skall vara integrerad grisproduktion samt att verksamheten skall vara belägen i södra Sverige.

Urvalet bestod av sex stycken fallföretag. Under arbetet med studien har antalet fallföretag kritiskt diskuterats, slutsatsen blev efter noga överväganden att sex stycken är tillräckligt för att mäta den teoretiska syntesen och besvara studiens frågeställningar. Det vill säga att den insamlade empirin antas utgöra tillräcklig data

för att studien skall genomföras korrekt (Strauss & Corbin, 1998 refererad i Bryman & Bell, 2017).

## 2.5 Intervjuer

Inhämtning av information från fallgårdarna har uteslutande bestått av semistrukturerade intervjuer med varje verksamhets ägare. Varje intervju har bestått av samma frågor i samma ordning, se bilaga 1 och 2. Vid varje intervju lämnas möjlighet för intervjudeltagaren att själv ta upp följdfrågor och funderingar. På så vis blir genomförandet och resultaten av varje enskild intervju något varierande.

Studiens intervjuer var uppdelade i två delar, där den första bestod av öppna frågor med viss frihet för egen tolkning där respondenten styrde svaren, se bilaga 2. Den andra delen bestod av väl definierade graderingsfrågor där respondenterna fick åtta olika påstående och därifrån skulle gradera hur stor risken var kopplat till påståendet, se bilaga 1. Graderingsskalan var 1 - 5 och presenteras i empirikapitlet med hjälp av stapeldiagram för att sedan jämföras och diskuteras i analys- och diskussionsavsnittet.

## 2.6 Kvalitetskriterier

I all kvalitativ forskning diskuteras begreppen validitet och reliabilitet flitigt, dessa begrepp syftar till att säkerhetsställa en hög kvalitet på vetenskapliga texter och därmed öka trovärdigheten för dess innehåll. Att beakta dessa begrepp under sitt arbete kräver ständig reflektion och ett kritiskt förhållningssätt till det insamlade materialet. Författarna har i den här studien valt att fokusera på tre kvalitetskriterier: tillförlitlighet (Intern validitet, hur sannolika resultaten är), pålitlighet (reliabilitet, likartade resultat vid upprepning) och överförbarhet (Extern validitet, tillämpbarhet i andra kontexter) (Bryman & Bell, 2017).

I linje med ovanstående fokus på kvalitetskriterier har författarna endast valt ut respondenter med en professionell och hållbar grisproduktion, detta för att resultatet ska spegla en sanningsenlig bild av det undersökta området.

En detaljerad och kritiskt reflekterande beskrivning av studiens metod och genomförande är också något som bidrar till en stärkt pålitlighet (Bryman & Bell, 2017).

### 3. Litteraturgenomgång

Studien går igenom befintlig litteratur kopplat till begreppen beslutsprocess, risk och riskhantering för att skapa en bred och god förståelse för ämnet. Litteraturen består i huvudsak av vetenskapliga artiklar hämtade från Sveriges Lantbruksuniversitets databaser, hemsidor och böcker. Vetenskapliga artiklar hör till den mest legitima litteraturen eftersom den forskning som redovisas i dessa har genomgått referentgranskning (Wikipedia, 2021). Böcker och hemsidor kan inte delas in i samma kategori då dessa endast i få fall blivit granskade och benämns därmed "Grå litteratur" (ibid).

Studien använder sig av en narrativ litteraturgenomgång vilket innebär att forskarna i förväg har sökt och granskat information för att tidigt ta reda på vad som inom ämnet redan är konstaterat (Bryman & Bell, 2017).

#### 3.1 Teorier

För att uppnå studiens syfte och besvara dess frågeställningar kommer arbetet utgå ifrån vissa teorier. I följande underrubriker presenteras de teorier som utgjort det teoretiska ramverket som denna studie haft som utgångspunkt.

##### 3.1.1 Extreme Value Theory

EVT är en statistiskt inriktad metod som analyserar sannolikheten för att extrema händelser kommer att inträffa. Metoden är baserad på teorin om extremvärden i sannolikhetsfördelning och riktar in sig på högsta och lägsta värden. EVT som verktyg kan hjälpa egentligen vilken verksamhet som helst att minimera förluster och maximera vinster i framtida förändringar och volatila perioder genom att med hjälp av statistikanalys försöka förutspå dessa händelser.

Vid tillämpning av EVT i ett företags operativa arbete kan teorin vara ett verktyg för att bedöma risken för extrema utfall i en viss variabel. Ett exempel på en sådan variabel skulle kunna vara ovanligt höga eller låga priser (Embrechts et al, 1997).

##### 3.1.2 Behavioral Decision Theory

Inom BDT finns två huvudsakliga grenar som man delar upp teorin i. Det är det normativa och det deskriptiva. Den normativa beslutsteorin betraktar beslutsfattaren som utan några svagheter kan identifiera och besluta om det mest rationella valet. I kontrast till den normativa teorin beaktar den deskriptiva även människans förmåga att inte agera rationellt i alla situationer (Slovic et al, 1977).

### 3.1.2.1 Beslutsmodell

Öhlmér et al. 1998 nämner att de flesta studier som gjorts inom BDT i huvudsak fokuserar på beslutsögonblicket, och inte den process som föregår ett beslut. Beslutsfattandet sker inom alla branscher, men främst inom lantbruket som Öhlmér avhandlar, är att den processen som har störst betydelse för hur utfallet kommer bli. Tidigare forskning och studier som utförts ger en bild av att beslutsfattandet bör ske linjärt. Dock har det konstaterats att det inte är en optimal metod att applicera i verkligheten. Slovic et al. 1977 skriver om dynamisk beslutsfattande där uppfattning om ämnet och uppgiften att fatta beslut kan variera över tiden. En ytterligare effekt är att beslutsfattande kan förändras utifrån tidigare beslut som har tagits, vilket gör att det linjära beslutsfattandet kan ifrågasättas. Därför har Öhlmér utvecklat en metod som bygger på den linjära modellen men som tar hänsyn till lantbrukarens synsätt och värderingar, samt att den helt och hållet inte behöver följas linjärt. Modellen är uppdelad i fyra faser (problemupptäckt, problemdefiniering, analys & val samt implementering), de fyra subprocesserna är följande (sökning & uppmärksamma, planering, värdering & val samt uppföljning).

#### **Problemupptäckt**

Problem detection ses som en fristående del i beslutsprocessen. Det handlar om att personen i fråga ska beakta externa och interna faktorer för att upptäcka problem, och är den första delen i processen som bör ske för att i senare skede kunna definiera problemet, vilket sker i nästkommande led.

#### **Problemdefiniering**

Problem definition är den delen där problemet ska identifieras och förslag ska framföras hur problemet ska lösas. Denna fas innefattar sökningar i flera källor om vad problemet innebär och övervägande om beslutsfattandet baserat på individens egna erfarenheter kring ämnet. I detta skede ska lösningarna kunna skalas ner till det förslag som är mest kompatibelt med lantbrukarens egna åsikter, värderingar och tidigare erfarenheter för att mynna ut i ett rationellt val.

#### **Analys & val**

Analysfasen involverar faktorer som vilka aktiva val som ska göras, planering och konsekvenser av aktiviteten. Denna fas kan ses som en del av "problemdefiniering" där liknande sekvenser inom processen görs.

#### **Implementering**

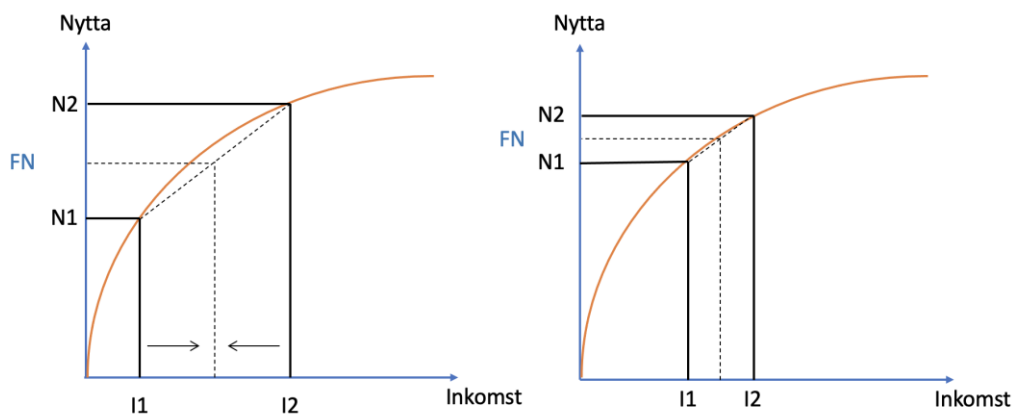
Implementeringsfasen är där det slutgiltiga beslutet ska genomföras. Utfallet ska sedan utvärderas och se om processen har gått rätt till. Konsekvenserna ska sedan jämföras med tidigare fall, och det ska vara ett hjälpmedel till liknande beslutsfattande i framtida situationer.

### 3.1.3 Förväntad Nyttoteori

Förväntad nyttoteori är en allmän teori där rationella beslutstaganden sker under osäkra förhållanden. Teorin är grundad i två huvudgrenar; nyttoteori och sannolikhets teori. Nyttoteorin behandlar individens möjligheter och försök till att maximera sin nytta och förhöjd tillfredsställelse. Sannolikhets teorin i jämförelse beaktar hanteringen av risker och osäkerheter och med hjälp av sannolikheten kunna identifiera möjliga utfall (Hardaker et al, 2015).

Med hjälp av den uppskattade sannolikheten kan individen beräkna och maximera nyttan av de olika möjliga utfallen. Utifrån den information som ges av sannolikhets teorin kan därför samtliga konsekvenser analyseras och beslutsfattandet sker med rationella grunder. Inom jordbruket och den agrara sektorn är beslutsfattandet med dessa teorier relevanta då kritiska beslut måste fattas under osäkra förhållanden, vid exempelvis en smitta eller sjukdom som etablerat sig i djurbesättningen. I allmänhet utgör den förväntade nyttoteorin en väsentlig del av beslutsfattandet inom lantbruket för att upprätthålla en effektiv, lönsam och högproducerande produktion (Hardaker et al, 2015).

Nedan ser ni en nyttofunktion som i det här fallet speglar nyttan vid två olika utfall där attityden är riskaversiv. Riskhantering utgår ifrån att krympa avståndet mellan inkomstnivåerna  $I_1$  och  $I_2$ . Vid någon form av riskhantering så minskas skillnaden mellan  $I_1$  och  $I_2$  och utfallet blir mindre fluktuerande vilket skapar en högre FN (förväntad nytta).

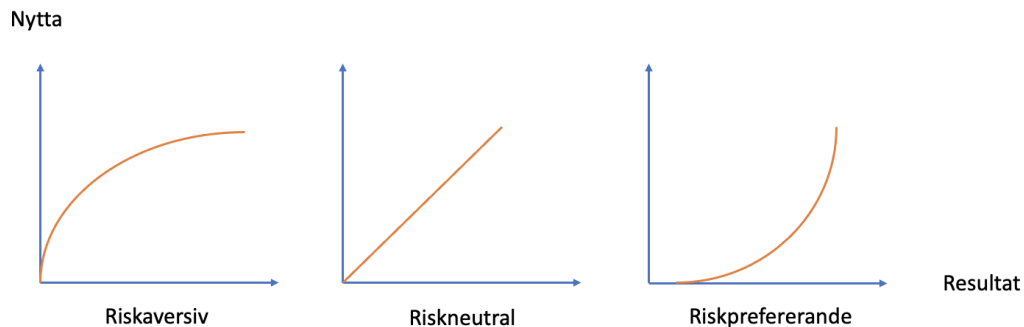


Figur 2. Nyttofunktion (Hardaker et al, 2015)

Riskattityd kopplat till förväntad nyttoteori används för att beskriva en individs benägenhet att vilja ta risker i sitt beslutsfattande. En person som har en riskprefererande attityd är benägen att ta en hög potentiell nytta och hög risk, medan en person med aversiv attityd väljer en lägre potentiell nytta med lägre risk.

Det finns tre grupper som riskattityder delas in i, där nytan jämförs i förhållande till förväntat resultat. De tre olika attityderna till risk är; Riskaversiv, Riskneutral och Riskprefererande.

När graferna nedan analyseras ser man att nytan förändras mer drastiskt mellan två olika utfall ju mer refererande personen i fråga är.



Figur 3. Riskattityd enligt nyttoteorin (Hardaker et al, 2015)

### 3.2 Teoretisk syntes

Studiens teoretiska syntes utgår från följande frågeställning “Hur hanterar integrerade grisproducenter risker och vilka svårigheter menar bönderna själva att de står inför?”

Den teoretiska syntesen är ämnad att utgöra en sammanställning av studiens målvariabler och teorier. Den här studien undersöker främst teorier som berör riskhantering och beslutsprocesser.

EVT fokuserar på modellering av sällsynta och viktiga händelser som kan ha stor inverkan på samhället och ekonomin. Teorin söker förståelse för de yttre fraktionerna av data som avviker från “det normala” och hur man kan använda denna information för att effektivt bedöma och hantera risk (Coles, 2001; Beirlant et al., 2004). BDT fokuserar istället på beslutsfattande och hur mänskliga faktorer kopplat till psykologin påverkar beslutsprocesser (Kahneman & Tversky, 1979; Slovic, 1999).

Men hur kan dessa två teorier kombineras för att förbättra förståelsen och hanteringen av risker? En integration av dessa två teorier skulle kunna innebära att man i sitt arbete kring riskbedömning och hantering tar större hänsyn till mänskliga faktorer för att försöka förstå hur människor uppfattar och behandlar den information som EVT tillhandahåller. Detta skulle göra den fullständiga bilden av riskhantering mycket mer detaljerad och skarp.

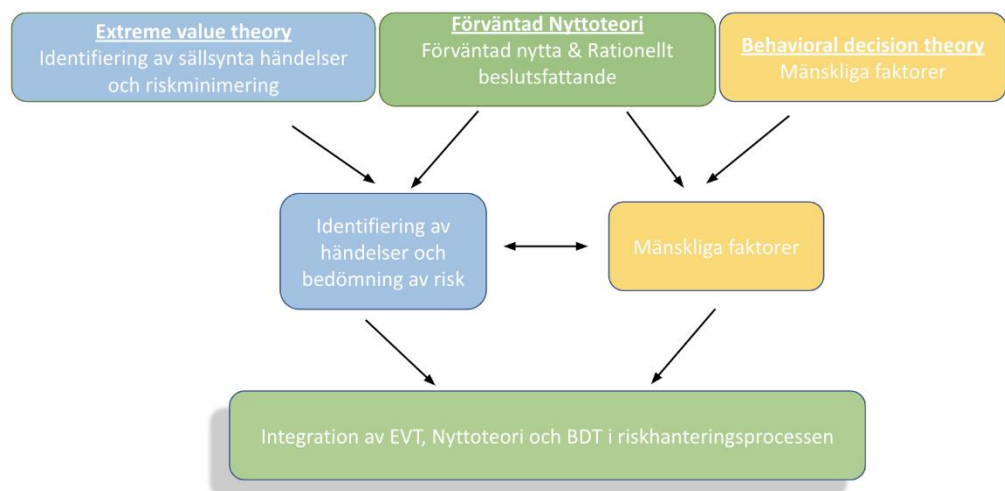


EVT kan användas för att identifiera sällsynta och allvarliga händelser som kan innebära en stor risk både för enskilda verksamheter och samhället i stort. Genom att ta hänsyn till dessa händelser så kan man vidta åtgärder för att minska risken för att de inträffar igen samt motarbeta de negativa konsekvenserna av händelsen (McNeil et al., 2005).

BDT kan sedan användas för att förstå hur en beslutsfattare tar beslut baserat på denna information och för att identifiera hur mänskliga faktorer kan påverka beslutsprocessen. Genom att ha förståelse för hur människors beteende påverkar beslutsfattandet så kan man säkerhetsställa att informationen från EVT används på ett så effektivt sätt som möjligt (Slovic et al., 1981; Slovic, 1999).

En integration av dessa teorier kan således förbättra riskhanteringsprocessen genom att kombinera kunskap om extremvärden med förståelsen för de mänskliga faktorernas påverkan på beslutsfattande inom riskhanteringsprocessen. Genom att identifiera sällsynta händelser och samtidigt ta hänsyn till mänskliga faktorer kan man ta itu med risker på ett mer effektivt sätt och agera i tid för att undvika att allvarliga händelser uppstår eller ha en större inverkan.

Nedan finns en schematisk bild över syntesen.



Figur 4. Schematisk bild, Teoretisk syntes (Egen bearbetning)

Sammanfattningsvis kan integration av EVT, Förväntad nyttoteori och BDT leda till en förbättrad förmåga att hantera risker genom att kombinera en förståelse av extremvärden, riskkattityder och samtidigt ta hänsyn till mänskliga faktorer som påverkar beslutsfattande inom riskhanteringsprocessen. Genom att förstå dessa faktorer kan man använda informationen som EVT tillhandahåller på ett mer

effektivt sätt för att minimera risken för allvarliga händelser och undvika större ekonomiska konsekvenser.

## 4. Empiri - Insamlad data

Det här kapitlet syftar till att presentera och redovisa för den empiriska data som studien samlat in via dess intervjuer. Inledningsvis kommer varje fallföretag att presenteras med en övergripande gårdsbeskrivning. Därefter kommer studiens insamlade empiri att presenteras och kopplas till den teoretiska syntesen.

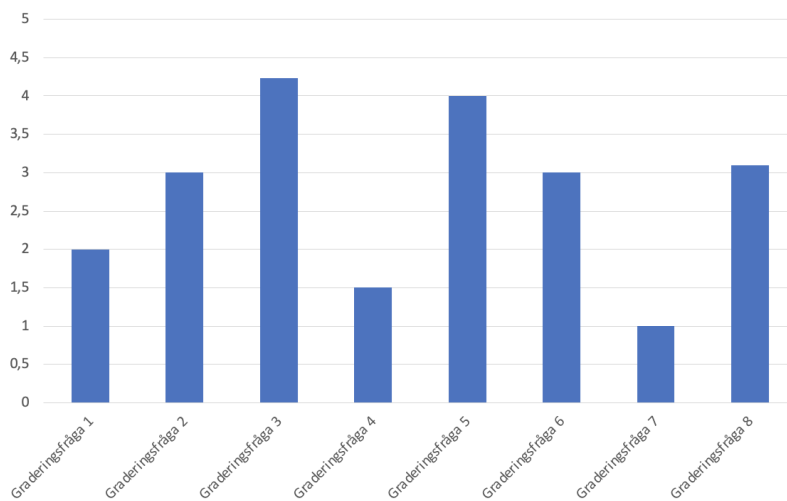
I en del av intervjun ställdes åtta graderingsfrågor kopplade till risk. Graderingen var i ett intervall mellan 1-5, där 1 är låg risk och 5 är hög risk. Nedan visas graderingarna i en tabell under samtliga gårdar. Graderingsfrågorna presenteras i bilaga 1. Att bedöma storleken och risken kopplat till redan identifierade problem kan kopplas till BDT:s andra och tredje fas.

### 4.1 Fallgårdar

Nedan kommer samtliga fallgårdar som deltagit i studien att presenteras med en gårdbeskrivning. Under intervjun framgick frågan till respondenterna om det var okej att nämna dem vid deras riktiga namn, vilket samtliga svarade ja på.

#### **Gård 1: Häggesled Säteri**

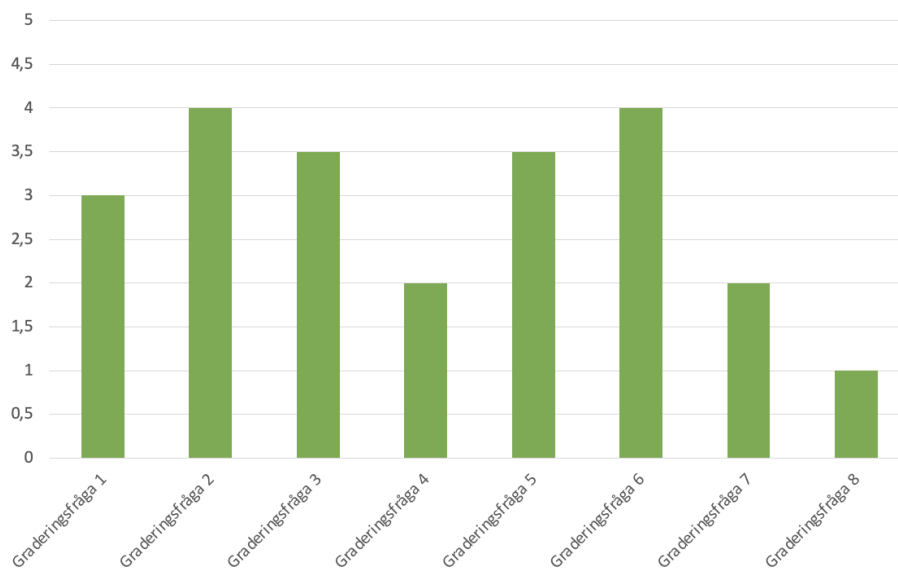
Häggesled Säteri är beläget i norra delen av Västra Götaland, cirka 2 mil söder om Lidköping. Henrik Andersson som idag äger och driver gården flyttade hit i samband med att hans far förvärvade fastigheten 1971. Det har bedrivits grisproduktion sedan 1974 och produktionen blev integrerad 1976 och har varit det sedan dess. Henrik tog över gården år 2000 och har fram till idag jobbat hårt framåt och lyckats utveckla gårdens dåvarande verksamhetsgrenar men också skapat nya. Idag bedrivs verksamhetsgrenar som spannmålsodling, utsädesodling, renseri och en integrerad grisproduktion om 300 suggor. Produktiviteten ligger strax över medel på 28,5 gris per sugga och år vilket genererar ungefär 8500 skickade slaktsvin årligen.



Figur 5. Riskgradering - Gård 1 (Egen bearbetning utifrån Hansson & Lagerkvist, 2012)

## Gård 2: Malma Gård, Badene Egendom & Vedums smågris.

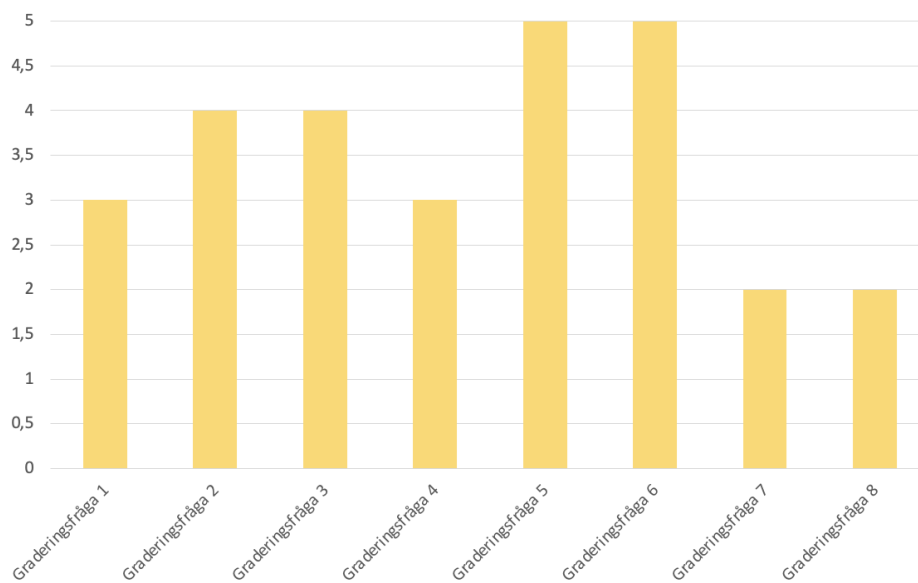
Malma gård ligger i Götene kommun i Västra Götaland, och ägs och drivs i dagsläget av Claes Friberg med söner. Malma gård köptes år 1946 och har varit i familjens ägo sedan dess. Sedan 1971 har det bedrivits grisproduktion på gården, och sedan dess har både åkerarealen och grisproduktionen ökat, därav en stor investering av Badene Egendom som är beläget i Kvänum. På Badene har det tidigare bedrivits smågrisproduktion med inhyrda suggor från Moholms Säteri, och på Malma har det alltid varit slaktsvinsproduktion. För ca ett år sedan blev Friberg delägare i Vedums smågris som har en smågrisproduktion med totalt 2000 suggor, där Fribergs del motsvarar cirka 670 suggor. I nuläget sker ombyggnation av befintliga stallar på Badene Egendom till slaktsvinsplatser för att få en integrerad produktion. Utöver grisproduktionen och växtodlingen finns andra verksamhetsgrenar som skog, vindkraft och uthyrningsfastigheter.



Figur 6. Riskgradering - Gård 2 (Egen bearbetning utifrån Hansson & Lagerkvist, 2012)

### Gård 3: Kvarnhorva Gård

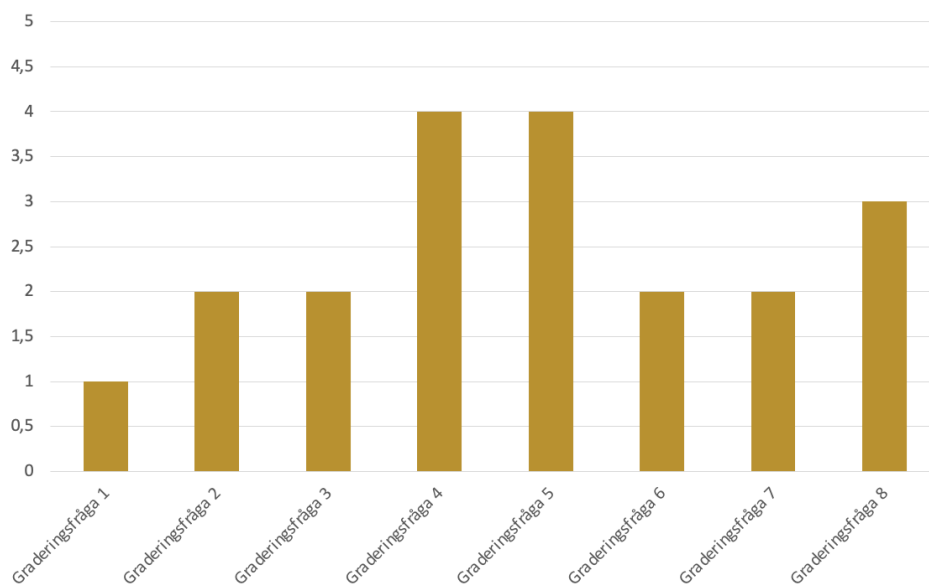
Kvarnhova Gård är belägen på mellersta Öland. Gården ägs och drivs idag av Erik Petersson som är den fjärde generationen på gården. Som en del av gårdens verksamhetsgrenar har grisproduktionen funnits sedan 1960 - talet. Erik har varit aktivt involverad i verksamheten sedan han var färdig med skolan 2014. Det var först 2017 som grisbesättningen på gården blev integrerad. För att utnyttja samtliga slaktvinsplatser finns det i dagsläget behov av att externt köpa in tillväxtgrisar, något som Erik på lång sikt vill förändra och bli helt helintegrerad. Till övriga verksamhetsgrenar finns växtodling och en gårdsbutik där egenodlade grönsaker och rotfrukter säljs direkt till konsument. Produktiviteten hos de egna suggorna ligger på ungefär 30 grisar per sugga och år vilket genererar ungefär 3000 internt producerade slaktsvin årligen.



Figur 7. Riskgradering - Gård 3 (Egen bearbetning utifrån Hansson & Lagerkvist, 2012)

#### **Gård 4: Vistena Askegård**

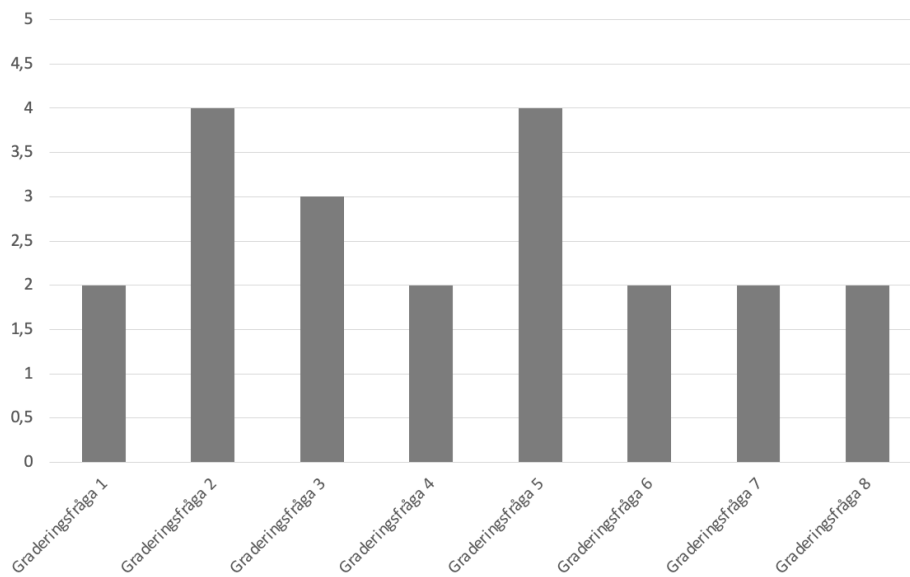
Vistena Askegård ligger strax utanför Skänninge i västra delen av Östergötland. Gården drivs idag av Hans & Jeanette Blackert. Verksamheten består av växtodling och grisproduktion. Grisar har funnits på gården sedan 1981 och produktionen blev integrerad 2007. Idag består animalieproduktionen av en integrerad grisbesättning om 460 suggor samt en spannmålsproduktion om 620 hektar. Hans som är uppvuxen på gården har under sin tid som ägare till gården utvecklat befintliga verksamhetsgrenar samt grundat konceptet och startat världens första “fläskomat”, en obemannad och kontantfri gårdsbutik där gårdens egenproducerade fläskkött säljs direkt till konsument (Blackertlantbruk, 2023).



Figur 8. Riskgradering - Gård 4 (Egen bearbetning utifrån Hansson & Lagerkvist, 2012)

### Gård 5: Hinderstorp

Hinderstorp är beläget mellan Lidköping och Grästorp i Västra Götaland, och ägs och drivs i dagsläget av Anders Andersson. År 1911 köptes Hinderstorp av Anders farfars far. 1965 tog Anders far över gården efter att han varit bosatt i Skåne ett antal år. Vid denna tidpunkt bedrevs det mjölkproduktion på Hinderstorp men Anders far ställde då om under samma år till grisproduktion. Fram till 1999 var produktionen halvintegrerad, och efter det blev produktionen på gården integrerad. Produktionen i dagsläget består av 170 suggor, där Anders själv arbetar med ytterligare en anställd. Utöver grisproduktionen bedrivs växtodling samt att en del skog hör till fastigheten. Hinderstorp producerar allt foder till grisproduktionen själva utöver koncentrat och diverse annat tillskott.

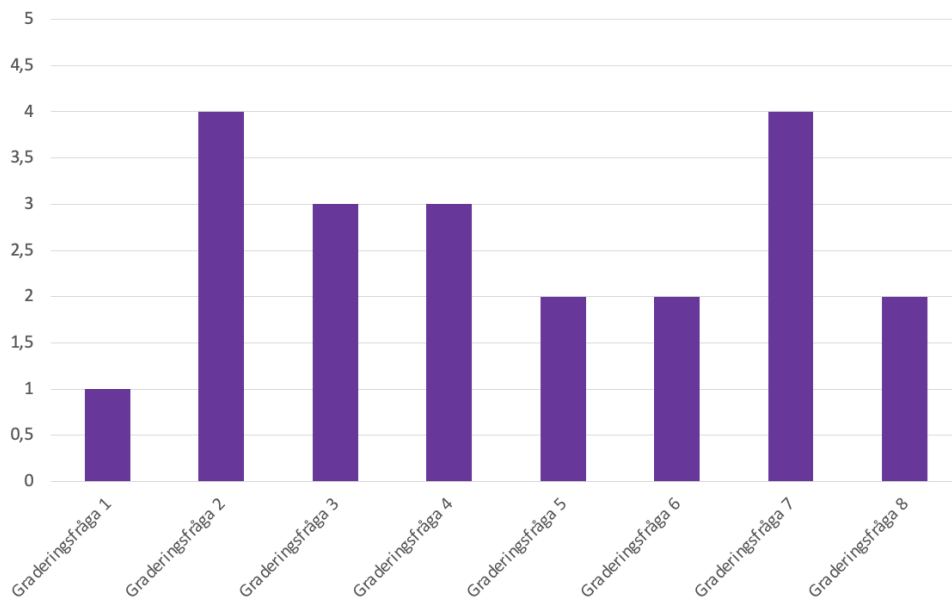


Figur 9. Riskgradering - Gård 5 (Egen bearbetning utifrån Hansson & Lagerkvist, 2012)

## Gård 6: Rydberga Gård

Rydberga Gård är belägen i Västerviks kommun i Småland som ägs och drivs av Andreas och Katarina Rydén. Andreas är femte generationen på gården, och 1997 tog de båda över gården från Andreas föräldrar. 1975 startades det grisproduktion på gården, och har varit integrerat i omgångar. För två år sedan byggdes ett nytt stall och numera är produktionen helt integrerad. Besättningens storlek är 260 suggor vilket årligen produceras närmare 9000 slaktsvin på gården. Utöver grisproduktionen finns även en mindre besättning dikor, växtodling och skog. Växtodlingen omfattar 450 hektar där ungefär 75% av foderspannmålen till grisarna produceras. Totalt arbetar 8 personer totalt inom driftbolaget där 4 personer är verksamma i grisproduktionen.

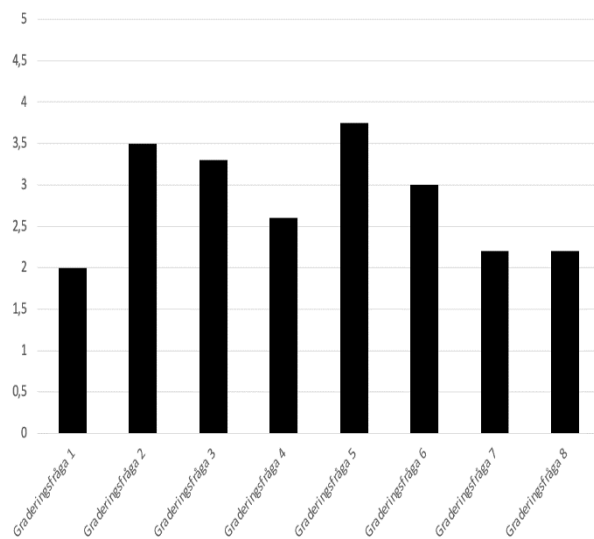




*Figur 10. Riskgradering - Gård 6 (Egen bearbetning utifrån Hansson & Lagerkvist, 2012)*

#### 4.1.1 Sammanställning och beskrivning av riskgradering

Under samtliga gårdsbeskrivningar finns stapeldiagram som speglar de svar som samlats in via graderingsfrågorna under studiens intervjutillfällen. Dessa kommer nedan att sammanställas i syfte att identifiera vilka risker som enligt lantbrukarna är störst kopplat till den integrerade grisproduktionen.



1. Djurskyddstillsyn
2. Nationell lagstiftning
3. Nationella stöd
4. Internationella stöd
5. Smitta i besättning
6. Sjukdom hos personal
7. Leverans till slakterier
8. Förändrad konsumtion

*Figur 11. Sammanställning av riskgradering (Egen bearbetning utifrån Helena Hansson et al.)*

Utifrån de sammanställda svaren som presenteras ovan kan man snabbt identifiera de två främsta riskbärande faktorerna. Det är risken för smitta i besättningen och risken för att institutionella beslut på nationell nivå kan komma att påverka produktionen negativt, både kopplat till lagstiftning och beslut om stöd. Smitta beskrevs av samtliga som förödande och något man rutinmässigt arbetade med att riskminimera. Den institutionella risken var istället något som beskrevs som en långsiktig risk men som inte var möjlig att påverka i det operativa arbetet.

### 4.1.2 Tilldelning av nummer till fallgårdarna

Eftersom att gårdarna under hela det empiriska avsnittet kommer att benämnas med hjälp av siffror finns här nedan en tydlig sammanställning av gårdarna och tilldelning av nummer.

Tabell 2. Sammanställning av gårdsnummer (Egen bearbetning)

Gård	Namn	Område
1.	Häggesled Säteri	Västra Götaland
2.	Malma gård, Badene Egendom, Vedums smågris	Västra Götaland
3.	Kvarnhorva Gård	Öland
4.	Vistena Askegård	Östergötland
5.	Hinderstorp	Västra Götaland
6.	Rydberga Gård	Småland

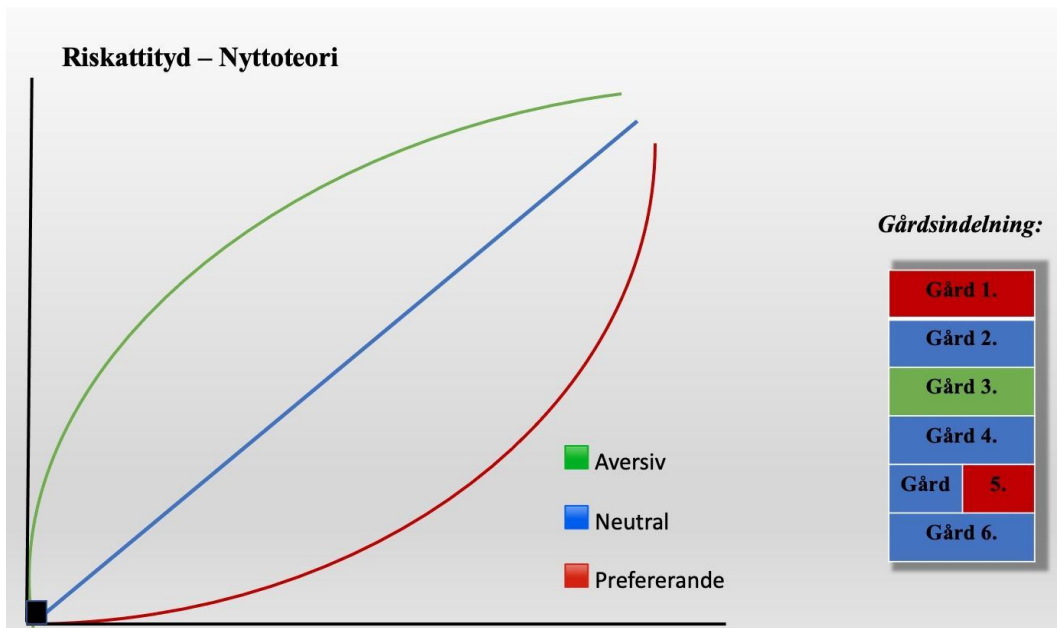
## 4.2 Förväntad Nyttoteori & Extreme Value Theory

Det här avsnittet syftar till att beskriva lantbrukarnas syn på risk och arbete kring riskhantering med bakgrund i Förväntad nyttoteori samt EVT. Det kommer att beröra strategier och attityder kopplat till begreppet risk.

### 4.2.1 Förväntad nyttoteori

Förväntad nyttoteori har i studien främst nyttjats som ett verktyg för att lättare kunna beskriva och definiera respondenternas olika riskattityder. Riskattityd kan liknas med hur riskbenägen personen i fråga är. Förväntad nyttoteori delar in attityden i tre delar. Aversiv, Neutral & prefererande. Svaren som samlats in via studiens intervjuer kopplat till just riskattityd har varit något varierande. En riskaversiv attityd var Gård 3 ensam om, samma gällde Gård 1 som var ensam om en prefererande attityd. Gård 5 låg mitt emellan neutral och prefererande och de övriga gårdarna har en neutral attityd gentemot risk.

Nedan presenteras fallgårdarnas riskattityder i en schematisk figur. Riskattityden är baserad på de tre frågor som rör ämnet riskattityd, som presenteras i bilaga 2.



Figur 12. Indelning - Riskattityd (Egen bearbetning)

#### 4.2.2 Extreme Value Theory

När det gäller frågan om hur lantbrukarna arbetar förebyggande med analysmetoder för att förutspå prisfluktuationer kopplat till räntor och andra prisnivåer var svaren relativt lika. De allra flesta bedrev inget större aktivt förebyggande arbete för att förutspå förändringar, utan förlitade sig till stor del på rådgivare och deras analyser av marknaden. Gård 3 angav betydelsen av att vara uppdaterad på ekonomi och marknaden i stort ger en god överblick av hur priserna fluktuerar och på så sätt kunde arbeta mer förebyggande för att undgå stora påverkande faktorer av extremhändelser. Gård 1 och 5 hade attityden att större prisförändringar alltid jämnar ut sig över tid och att man alltid bör upprätthålla en god och effektiv produktion för att kunna möta de mer utmanande perioderna, likaså kompensera med högre lönsamhet under bättre perioder.

Gård 2 ansåg att en god relation med högt förtroende för rådgivaren eller säljaren ofta skapar en större trygghet och minimerar risken för att fatta fel beslut i fel tid. Rådgivare och säljare är ofta experter inom ämnet, och har man då en god relation och högt förtroende för personen bör man inte förbise deras åsikter och råd. Även

gård 6 belyste god relation med banken för råd och analyser, men att i slutändan är det sin egen uppfattning och känsla som väger tyngst när ett beslut ska fattas.

Om fokus flyttas från analys och sannolikhetsteori till förebyggande arbete för att minska skadegraden av framtida pris- och marknadsförändringar så såg arbetet relativt lika ut på gårdarna. Samtliga gårdar jobbade med att kontraktera priser och kvantiteter på något sätt. Gemensamt för alla gårdar var att de upprätta kontrakt med slakterier, däremot varierade bindningstiden och utformningen av kontrakten något mellan gårdarna.

Tabell 3. Sammanställning av empiri kopplat till EVT & Nyttoteori (Egen bearbetning).

EVT & Nyttoteori	Gård 1	Gård 2	Gård 3	Gård 4	Gård 5	Gård 6
Prisförändring insatsvaror	Inget större arbete. Producera eget billigt foder. Kontraktpriser koncentrat	Inget arbete. Jämnar ut sig över tid	God likviditet. Foder på kontrakt	Säkringar på foder	Inget aktivt arbete	Bevakar. En del insatsvaror på termin. Köper foderspannmål på hösten
Skiftande priser på slaktsvin	Ingår i Skaraborgsgrisen vilket konkurrerar om förmånligare avtal.	Kommer på sikt skriva avtal med delägarna i smågrisproduktionen	Fast tillägg efter notering från slakteri	Fast tillägg efter notering från slakteri. Kontaktnät	Grundavtal med slakteri	Avtal med slakteri
Förebyggande arbete mot fluktuationer kopplat till ränta och andra priser	Inget arbete	Köpt protein på termin. Högt förtroende för säljare och rådgivare	Egna beräkningar och koll på ekonomi	Arbetar med det	Inget arbete, jämnar ut sig över tid	Råd av bank. Läser tidning. Skaffa sig en egen uppfattning
Förebyggande arbete mot smitta och sjukdomar	Följer grundläggande bestämmelser. Byter kläder & skor	Blötutfodringen minimerar risken för sjukdomar	Desinficering, dialog med veterinär, minska restgrisar & uppföljning	Stängd besättning, inga grisar in	Blötutfodring. Inga djur in i besättningen	Smittskydd, ordning och reda & hygien
Syn på att binda priser	Svårt att säga. Binder när priset övergår sina förväntningar	Alltid på grisar. Varierande på annat	Bra. Mindre osäkerhet	Försöker binda för att minimera de värsta händelserna	Ökad trygghet	Försöker binda så mycket som möjligt

## 4.3 Beslutsmodell

I det här avsnittet skall studien utifrån den insamlade empirin beskriva beslutsprocesser och motivationsfaktorer inom den integrerade grisproduktionen. Detta kommer att delas upp i de fyra faser som presenterats i teoriavsnittet.

### 4.3.1 Problemupptäckt

Samtliga lantbrukare som deltagit i studien lyfter fram den integrerade grisproduktionen som en lösning på den osäkra likviditeten i sin verksamhet. Grisproduktionen fungerar som en ekonomisk motor på gården och skapar ett stabilt kassaflöde.

Gårdarna som deltagit i studien har bedrivit specialiserad grisproduktion innan de blev integrerade. Motivationen till att introducera en integrerad besättning var densamma för samtliga, att skapa kontroll och minimera externa risker.

Henrik på Gård 1 lyfte fram sina tankar kring en lönsam grisproduktion och menade då att en av motivationerna till att ha integrerad besättning istället för en specialisering var just lönsamheten. Filosofin var också att dubbla produktionsled innebär dubbel lönsamhet på lång sikt. Gård 6 nämner att problemet med att bli av med smågrisar vid en specialiserad smågrisproduktion i princip elimineras vid integrerad grisproduktion. Då gården alltid har full kontroll på de grisar som produceras och förmedlas inom verksamheten, påverkas de inte av någon annan produktion.

### 4.3.2 Problemdefinition

Gård 1, 2, 4 och 6 redovisar den gemensamma tanken att tillgången på kompetent personal är en risk som har betydelse för att produktionen ska vara effektiv och lönsam. I takt med att griskärlingen har minskat har intresset för branschen stagnerat och även tillgången på personal blivit begränsad.

Något som samtliga gårdar har nämnt som en produktionsrisk är smitta och sjukdomar i sin besättning. Att på något sätt få in en sjukdom i produktionen ser alla som en stor risk och att det kan äventyra produktionens effektivitet och resultat. Exempelvis nämner gård 5, som har djupströbäddar, att risken att få in en smitta via halmen är en betydande faktor som kan påverka produktionen. Gård 1 och 6 beskriver att mindre sjukdomar och hälsoproblem i produktionen som är långvariga kan utgöra en produktionsrisk då slakterierna anmärker på detta och ger avdrag på priset. Gård 2 som är delägare i en större smågrisproduktion ser en risk med att de olika ägarna kan ha olika viljor och på så sätt skapa en osäkerhet.

### 4.3.3 Analys & Val

Arbetet kring planering, strukturering och framförhållning kopplat till olika beslut och åtaganden i verksamheten såg relativt olika ut på gårdarna. Gårdarna 1, 2 och 6 lyfte fram kontinuerliga möten och uppföljning som en rutinmässig aktivitet medan övriga gårdar arbetade med möten och uppföljning vid behov.

Samtliga gårdar lyfter fram trivsel och arbetsklimat som en nyckel för att behålla sin personal och jobbar därför med olika former av motivationsfaktorer såsom belöningar i olika former vid goda produktionsresultat.

Pris- och marknadsförändringar på både insatsvaror och slaktsvin är något som inom den integrerade grisproduktionen försvårar planeringsarbetet på både kort- och lång sikt. Lösningen på detta problem är samtliga fallgårdar enade om men i

olika utsträckning, det är att kontraktera priser med både leverantörer och kunder. Detta gör bland annat att upprättade budgetar får större relevans och därmed betydelse för övrig planering. Trots den enade synen på handelskontrakt och bundna priser så var implementeringen av detta varierande, något som beskrivs mer ingående om under den fjärde och sista fasen av beslutsprocessen.

#### 4.3.4 Implementering

Vid hantering och slutgiltiga beslut kopplat till risker så har intervjuerna fokuserat på riskerna pris- och marknadsförändringar samt personal- och humanrelaterade risker såsom säkerhet, hälsa, kompetens och tillgång. Gårdarnas sätt att ta beslut och implementera lösningar kopplat till dessa risker har varit relativt likartade men med några mindre skiljaktigheter.

Vid frågan om hur gårdarna hanterar skiftande priser på insatsvaror förekom en del skiljaktigheter i svaren. Gård 1, 2 och 5 beskrev att det inte förekommer några större hanteringar av skiftande priser då det jämnar ut sig över tid. Gård 1 beskriver dock att kontrakt på koncentrat förekommer men att de ofta ser olika ut beroende på det ekonomiska läget. Samtliga övriga gårdar beskrev att kontraktering av foder och koncentrat var något de använde sig av för att minska riskerna med större prisförändringar. Gård 3 lyfter fram att upprätthålla en god likviditet i företaget ger en större säkerhet och trygghet vid prisfluktuationer.

Vid hantering av medarbetarnas säkerhet och hälsa gavs genomgående likartade svar från fallgårdarna. Samtliga erbjuder den säkerhetsutrustning som krävs och är nödvändig för att på ett säkert sätt kunna arbeta med djur i en relativt utsatt miljö. Utrustning såsom munskydd och bra arbetsskor var självklarheter för de anställda. Gård 6 nämner även att när grisproduktionen blivit större och det är många medarbetare som jobbar är det viktigt med kommunikation. Exempelvis bör aggressiva och ilska djur dokumenteras och slaktas ut för att minimera risken för att olyckor sker. Vid frågan om de anställdas kompetens nämnde gård 1, 3, 4 och 5 att de alltid erbjuder de kurser och utbildningar som krävs för att kunna utföra samtliga arbetsmoment inom den integrerade grisproduktionen. Gård 1 och 2 belyser vikten av att skapa en arbetsplats där personalen har det roligt och fungerar bra som grupp. Detta i kombination med mycket frihet under ansvar så att skapar man en arbetsplats där medarbetarna vill stanna kvar och utvecklas.

Tabell 4. Sammanställning av empiri kopplat till BDT (Egen bearbetning).

BDT	Gård 1	Gård 2	Gård 3	Gård 4	Gård 5	Gård 6
Motivation till integrerad besättning	Oberoende, kontroll & lönsamhet	Kontroll & säkerhet	Stabilitet & egen smitta	Kontroll	Oberoende, inga djur in i produktionen	Oberoende av andra
Produktionsrisker	Tillgång på personal & sjukdomar	Smittorisk & tillgång på personal	Sjukdomar & ekonomi	Personal, sjukdomar & smitta	Smittor	Sjukdomar och personal
Riskhantering med anställda kopplat till säkerhet & produktion	Löpande möten. Kompetent personal med kontinuerlig utbildning	Uppdelat ansvar, personaluppföljning & utbildning	Utbildning, involvera samtliga, daglig dialog & motivation vid goda resultat	Motivation och belöning vid goda resultat	Inget aktivt arbete mer än uppföljning	Smittskyddsregler, uppföljning & pågående arbeten
Riskhantering kopplat till anställda	Säkerhet, utrustning & gruppdynamik	Personal ska trivas. Frihet under ansvar. Säkerhetsutrustning	Genomgångar och internutbildning	På sikt företagshälsövård & utbildning	Arbetskläder och utrustning, utbildning som krävs	Säkerhetsanalys av företaget, skyddsutrustning. Medvetenhet

#### 4.4 Lantbrukarens attityd & målsättning

Vid frågan om lantbrukarnas attityd till lönsamheten inom svensk grisproduktion var den generella bilden att det var för dålig lönsamhet. Gård 1 beskriver inträdet i EU som en negativ påverkan då den internationella konkurrensen inte har gynnat produktionen i Sverige. Över tid har marginalerna varit relativt låga men under de senaste åren har det vänt och blivit bättre. Gård 2 anser att det har historiskt varit godtagbar lönsamhet inom grisenäringen men att det periodvis har varit sämre. Sett under de senaste 10 åren anser gård 2 att det funnits god lönsamhet i branschen. Gård 3 anger under intervjun att branschen inte fått det genomslag på ekonomin som behövs, utan anser att det är mycket jobb för lite utdelning. Gård 4 och 6 nämner att lönsamheten är skaplig respektive för låg. Gård 5 bemöter frågan som svår att analysera då alla gårdar har olika förutsättningar vilket i sig också skildrar olika gårdars lönsamhet.

Vid frågan om de kortsiktiga målen för grisproduktionen hade samtliga gårdar en likartad attityd. På kort sikt, det vill säga under en ettårsperiod, var målet att upprätthålla men även ständigt öka och höja produktionsresultaten. Gård 1, 2, 4 och 5 tog upp nyckeltalen “antal avvanda smågrisar per sugga och år” samt “tillväxt på slaksvinen” som faktorer som alltid går att förbättra. Gård 3 och 6 berörde liknande målsättningar i form av att effektivisera och trimma produktionen.

När det gäller de långsiktiga målen angav samtliga gårdar förutom gård 4 att expansion och utbyggnad låg i fokus. Gård 4 lyfte istället fram produktionsresultat som det primära målet och önskade att nå upp till topp 10 i Sverige när det gäller antal avvanda grisar per sugga.



Den sista frågan som ställdes till lantbrukarna under intervjun var hur deras syn på risk och deras arbete med riskhantering har förändrats sedan kriget mellan Ryssland och Ukraina bröt ut. Gård 1, 2, 4 och 6 beskrev att de absolut blivit mer medvetna på de risker som kan uppstå när priser förändras, och att samhället är mer sårbart än vad man tidigare trott. Gård 1 nämner att kriget har gynnat det svenska lantbruket samtidigt som utgången av kriget fortfarande är oviss. Gård 2 stärker detta påstående med att vår inhemska produktion har större betydelse än vad man tidigare trott. Gård 3 beskriver att synen på risk har förändrats men att det inte har med kriget att göra utan tillskott på personal. Gård 5 såg ingen större förändring av risk och riskhantering.

## 5. Analys och Diskussion

I det här kapitlet kommer den insamlade empirin att analyseras och diskuteras utifrån studiens teoretiska ramverk för att se hur den undersökta verkligheten korrelerar med teorin. Detta skall sedan användas som ett verktyg för att besvara de forskningsfrågor som presenterats i kapitel 1.

### 5.1 Beslutsmodell

#### 5.1.1 Problemupptäckt

Problemupptäckten är beslutsprocessens första fas och innebär att beslutsfattaren blir medveten om problemet eller möjligheten (Öhlmér et al. 1998). Gemensamt för samtliga lantbrukare som deltagit i studien är att man har vuxit upp på gården och på så vis blivit involverad i verksamheten. Däremot har flera av fallföretagen på senare tid utvecklats mot helintegrerade vilket kan kopplas till den trygghet och kontroll som samtliga lantbrukare har lyft fram under intervjuerna.

Problemupptäckten vid beslutet till att bli integrerad har genomgående grundats i tre faktorer, ökad säkerhet mot smittor, ökad kontroll vad gäller avelsdjur och slaktsvin samt att skydda sig mot risken att inte få tag i smågrisar alt. kunna sälja smågrisar. Det sistnämnda beror på vilken typ av specialiserad grisproduktion som bedrivits tidigare. Gård 3 som i dagsläget bedriver en integrerad produktionen och köper in smågrisar i syfte att fylla sina slaktsvinsplatser menar att risken för smitta är den klart främsta faktorn till att en dag i framtiden bygga ut och bli oberoende av externa djur.

#### 5.1.2 Problemdefinition

Definitionen av det upptäckta problemet utgör processens andra fas och består av att först och främst definiera upptäckten för att sedan identifiera alternativ till lösningar (Öhlmér et al. 1998).

Samtliga lantbrukare har definierat ett problem kopplat till tillgången på kompetent personal. Gård 1 lyfte fram branschens historiska nedgång sedan EU-inträdet 1995 som en bidragande faktor till ett minskat intresse för att arbeta med grisskötsel. Övriga lantbrukare menade istället att hotet ligger hos andra branscher som konkurrerar om personalen med mer förmånliga anställningsavtal i form av högre standardlöner med lägre kompetenskrav. Identifiering av lösningar gällande personalbrist var genomgående en stor utmaning för lantbrukare. Det är en relativt liten bransch med breda kontaktnät så det viktigaste är att via mun-till-mun-

metoden marknadsföra sig själv och sin verksamhet på bästa sätt. Att vårda sin personal och sätta trivsel i fokus var även det en framgångsfaktor kopplat till problemet.

### 5.1.3 Analys och val

I processens tredje steg ligger fokus på att analysera de identifierade valmöjligheterna och därefter fatta beslut (Öhlmer et al, 1998). Att integrera sin personal i denna typ av analys och beslutsfattande såg olika ut från gård till gård. Samtliga gårdar hade antingen löpande möten med befintlig personal enligt schema, medan andra hade möten efter behov. I utbildningssyfte hade övervägande antal gårdar en syn på att de ska kunna erbjuda de kurser och utbildningar som krävs för att kunna utföra de arbetsmoment som sker inom en integrerad grisproduktion. Även utbildningar rörande smittskydd lyftes fram samt hur man på ett säkert sätt ska arbeta i en produktion med djur.

Sammanfattningsvis var vikten av att ha en god kommunikation med sina medarbetare den viktigaste faktorn för samtliga lantbrukare. Alla gårdar skilde sig från varandra beträffande hur kommunikationen skedde, om det var på mötestillfället eller om det skedde i den operativa driften. Samtliga lyfte fram vikten av dessa tillfällen för att minimera risken för osäkerhet och produktionsineffektivitet. Detta kopplat till (Hardaker et al 2015) som beskriver hur human och personrisk i lantbruksbranschen är en bidragande faktor till företags lönsamhet. Med medarbetare som innehar rätt utbildning och kompetens minskar risken för smittor och olyckor samtidigt som effektiviteten ökar. Detta går att koppla till fallgårdarnas val och analysprocess för att genomföra ett hållbart riskhanteringsarbete.

### 5.1.4 Implementering

Implementering är beslutsprocessens sista steg och syftar till att tidigare identifiering, definiering och analys av problemet ska leda till ett slutgiltigt beslut. Beslutet skall senare utvärderas och jämföras med de förväntningar som man hade (Öhlmer et al, 1998).

Utvärdering av genomförda val är något som samtliga respondenter arbetade aktivt med genom hela verksamheten. Det kan handla om förändringar i det rutinmässiga arbetet skall utvärderas genom att analysera olika produktionsresultat och andra nyckeltal, såsom antal födda, antal överlevande, arbetade timmar per sugga etc. Utvärderingar i det löpande arbetet kan också ha och göra med olika priskontrakt för att i efterhand kunna se om det var klokt att binda priset på exempelvis koncentrat eller foderspannmål.

Lantbrukarna som deltagit i studien jobbar med utvärderingar i olika utsträckning men grundidén såg genomgående lika ut. Att utvärdering är en vital del i att skapa en långsiktigt välmående verksamhet, både för att identifiera framgång men också för att blotta brister i sitt arbete.

## 5.2 Lantbrukarens attityd & målsättning

Övervägande del av gårdarna beskrev att deras långsiktiga mål var att expandera produktionen, antingen i markareal, grisproduktion eller spannmålsanläggning. Detta synsätt kan kopplas till den rationalisering som har skett inom det svenska lantbruket under de senaste 30 åren. Lantbruk och gårdar har blivit större vilket har varit en nödvändighet för att driva en verksamhet med en någorlunda lönsamhet.

## 5.3 Förväntad nyttoteori

Neutralt risktagande och därmed en neutral riskattityd var klart övervägande utifrån den empiriska datan som hämtats via studiens intervjuer. Två faktorer som kan komma att påverka attityd gentemot risk i allmänhet är kön och bakgrund. Att samtliga respondenter i urvalet var män med liknande lantbruksbakgrund kan därför vara skälet till att variationerna var små kopplat till just detta.

## 5.4 Extreme value theory

Utifrån ett helhetsperspektiv var det ingen av gårdarna som hade en löpande arbetsprocess med analysmetoder för att förutse prisförändringar. Det var däremot gemensamt för samtliga att upprätta handelskontrakt för att säkra priser och kvantiteter på slaktsvin och/eller insatsvaror. Sådana kontrakt skapar skydd mot framtida eventuella extremhändelser kopplat till pris- och marknadsförändringar. Detta har gjort att teorin inte har beaktats i uppsatsens slutsatser utan istället fungerat som ett verktyg för att bredda perspektivet inom området.

## 6. Slutsatser

Studiens sista och avslutande kapitel avser att sammanfatta och presentera resultatet, detta kommer att göras utifrån studiens forskningsfrågor.

### 6.1 Studiens forskningsfrågor

Nedan diskuteras och besvaras studiens forskningsfrågor.

#### *6.1.1 Var uppstår risken kopplat till en integrerad grisproduktion enligt företagaren?*

Under studiens intervjuer har mängder med riskfaktorer nämnts och diskuterats. Det har rört sig om institutionella risker, pris- och marknadsrisker samt person- och humanrelaterade risker.

Smittorisken har under varje intervju diskuterats och problematiserats. Samtliga lyfter fram den som verksamhetens största produktionsrisk. Detta har varit genomgående trots att produktionssystem och fodersystem varierar mellan gårdarna. Utifrån graderingsfrågorna var även risken för att få in en smitta i besättningen det som utmärker sig markant. På skalan mellan 1-5 där 1 är låg risk och 5 är hög risk hamnade genomsnittet från samtliga gårdar på 3,75. Detta var den risk som hamnade högst bland alla gårdarna. Riskgraderingsfrågan som påvisade näst högst risk var hur lagstiftning på nationell nivå kan komma att påverka gårdarnas verksamhet.

Prisförändringar på både slaktsvin och insatsvarorna utgör också en risk enligt samtliga, lönsamheten har under många år varit osäker vilket till en del kan bero på att produktionskostnaderna är höga i relation till avräkningspriser på slaktsvin.

På grund av branschens nedgång de senaste 30 åren så har även intresset för arbete inom grisenäringen minskat. Detta har gjort att flertalet lantbrukare i studien har lyft fram personal- och kompetensbrist som en riskbärande faktor.

#### *6.1.2 Vilka risker har mest påtagliga effekter på en integrerad grisproduktion?*

Risken för smitta har beskrivits som förödande av våra respondenter. Trots att en integrerad produktion minskar risken för sjukdomar som tar sig in i besättningen, då den ofta är helt sluten från externa produktioner, så är risken för smitta ett stort hot med en hög risk.

Riskhanteringsarbetet mot smittor in i besättningen är generellt stort hos samtliga gårdar, men det går aldrig att försäkra sig till hundra procent. Beroende på vilken sjukdom som befinner sig i produktionen har det såklart olika påtagliga effekter. Det kan vara allvarliga sjukdomar där hela besättningen måste slaktas ut, eller mindre allvarliga smittor där symtomen påverkar faktorer som exempelvis tillväxt på slaktsvin. Men sammanfattningsvis har alltid sjukdomar och smittor negativa konsekvenser på lantbruksföretagets lönsamhet.

### *6.1.3 Hur ser det operativa riskhanteringsarbetet ut och vart i verksamheten kan företagaren påverka utgången av externa förändringar som mest?*

Det operativa riskhanteringsarbetet hos integrerade grisproducenter var lite varierat men det var mycket som samtliga fallgårdar hade gemensamt.

Nedan presenteras de mest förekommande sätten att hantera risk inom branschen:

#### **Integrering**

Fallgårdarna bedriver en integrerad grisproduktion vilket utgör en riskhanteringsstrategi då producenten har integrerat flera delar av produktionsledet och på så sätt gjort sig mer självständiga och oberoende. Anledningen till att detta upptas i denna del av studien är för att samtliga respondenter tidigare har varit specialiserade och aktivt valt att bli integrerade. Detta med motiveringarna, kontroll och lägre risk.

Samtliga producerar även eget foder till grisproduktionen. Några gårdar har kapacitet att odla all foderspannmål till sin besättning, medan andra en viss del. Att kunna producera stor del av det foderspannmål som går åt till grisproduktionen är en väsentlig och riskminimerande faktor. Det är en aspekt som flera av fallgårdarna lyft fram som en säkerhet vid eventuella osäkra tider.

#### **Diversifiering**

Diversifiering i någon form är något som samtliga gårdar i studien har gjort. Det har handlat om växtodling, skogsbruk, renseri och gårdsbutik. Oavsett vilken av ovanstående produktionsgrenar som är kombinerade i verksamheten så innebär det detsamma, ännu ett ben att stå på. Lantbrukare som diversifierat sig skapar likvida flöden från flera håll vilket ökar företagets ekonomiska bärighet i perioder där någon av aktiviteterna är mindre lönsam.

### **Handelskontrakt**

Handelskontrakt kopplat till både insatsvaror och till slaktsvin är något som samtliga fallgårdar har tagit upp och diskuterat under intervjuerna. Det handlar om att binda priser och/eller kvantiteter för att säkra framtida inköp och försäljningar. Gårdarna har som tidigare nämnt arbetat med dessa typer av kontrakt i olika utsträckning men gemensamt för samtliga är att upprätta kontrakt med slakterier.

## **6.2 Kritisk reflektion**

Forskarna har under sitt arbete med studien identifierat några brister i genomförandet. I efterhand menar forskarna att frågorna borde omarbetats och förtydligats. Det har gjorts uppenbart att vissa frågor gav för mycket utrymme för egen tolkning vilket gjorde att svaren i vissa fall inte gick att jämföra.

I vissa delar av studiens undersökning har det varit svårt att se mönster och likheter mellan fallgårdarna. Detta kan bero på att urvalet om 6 fallgårdar var otillräckligt och att fler gårdar bör involveras i liknande forskning i framtiden.

## **6.3 Förslag till vidare forskning**

Ett förslag till vidare forskning kan vara att jämföra integrerad grisproduktion med specialiserad (både slakt- & smågris) för att se hur förutsättningarna skiljer sig när det gäller riskhantering. Intressant vore det också att undersöka och identifiera hur riskattityderna ser lika eller olika ut mellan de olika produktionsformerna. För att få ett mer rättvist och tillförlitligt resultat skulle denna studie kunna göras med en kombination av kvalitativ och kvantitativ forskningsmetod, där kodning av datan kan göras för att lättare koppla teorierna till forskningsfrågorna.

## Referenser

Alvesson, M. & Sköldbberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur. (Hämtad: 2023-05-02).

Andersson, R. J. & Frigo, M. L. (2011). "What is strategic risk Management?" (Hämtad 2023-04-17).

Beirlant, J., Gysegem, F. V., Teugels, J., & Segers, J. (2004). "Statistics of extremes: theory and applications" (Hämtad 2023-05-01).

Blackertlantbruk.se. 2023. "Fläskomaten"  
<https://www.blackertlantbruk.se/flaskomaten/> (Hämtad 2023-05-16).

Boehlje, M. Trede, L. (1977). Risk Management in Agriculture. *Journal of ASFMRA*, vol. 41 (1), ss. 20-29.  
<https://www.jstor.org/stable/43757796?seq=2>

Boholm, M. (2018). "Risk and quantification: A linguistic study" (Hämtad 2023-05-30).

Bryman, A & Bell, E. (2017). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. (Hämtad 2023-05-10)

Coles, S. (2001). *An introduction to statistical modeling of extreme values*. Springer Science & Business Media. (Hämtad 2023-05-04)

Embrechts, P., Kluppelberg, C., & Mikosch, T. (1997). *Modelling Extremal Events for Insurance and Finance*. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag.

Hajdu et al (2020), *Sveriges förändrade lantbruk – Lantbrukarnas egna röster om förändringar sedan 1990-talet och strategier inför framtiden*, Sveriges lantbruksuniversitet, forskningsplattformen SLU Future Food. (Hämtad 2023-05-02).

Hardaker J.B., Lien Gudbrand, Anderson Jock. R. 2015. *Coping with risk in agriculture: Applied decision analysis*. (Hämtad 2023-04-22).

Harwood et al (1999), *Managing Risk in Farming: Concepts, Research, and Analysis*. Market and Trade Economics, Division and Resource Economics Division, Economic Research Service, U.S. Department of Agriculture. Agricultural Economic Report No. 774. (Hämtad 2023-05-02).



Hansson, Helena & Lagerkvist, Carl Johan (2012) Measuring farmers' preferences for risk: a domain-specific risk preference scale, *Journal of Risk Research*, 15:7, 737-753, DOI: 10.1080/13669877.2012.657217 (Hämtad 2023-05-05)

Jordbruksverket, 2021. "Marknadsrapport griskött".  
<https://jordbruksverket.se/download/18.5af35a1a180ad2c3ce348ecf/1652954183726/Grikott-marknadsrapport-2021-tga.pdf>  
(Hämtad 2023-05-31)

Jordbruksverket, 2022. "Lantbrukets djur i Juni 2022"  
<https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2022-10-14-lantbrukets-djur-i-juni-2022>  
(Hämtad 2023-04-17).

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 263-291.  
(Hämtad: 2023-05-02).

Logan, Samuel H. (1969). "A Conceptual Framework for Analyzing Economies of Vertical Integration," *American Journal of Agricultural Economics* 51.  
(Hämtad: 2023-05-01).

Länsstyrelsen, 2023. *Bidragkalkyler*.  
<https://catalog.lansstyrelsen.se/store/13/resource/2793>  
(Hämtad 2023-04-13).

McNeil, A. J., Frey, R., & Embrechts, P. (2005). *Quantitative risk management: concepts, techniques, and tools*. Princeton university press. (Hämtad: 2023-05-02)

Slovic, P. Fishhoff, B. Lichtenstein, S. 1977. Behavioral decision theory. *Decision research*, Eugene, Oregon 97401. (Hämtad: 2023-04-26).

Slovic, P. (1999). Trust, emotion, sex, politics, and science: Surveying the risk assessment battlefield. *Risk Analysis*, 689-701. (Hämtad 2023-04-21).

Sparbanken. 2022. "Så påverkas svenskt lantbruk av Rysslands invasion i Ukraina".  
<https://www.sparbankenlidkoping.se/marknadslaget/sa-paverkas-svenskt-lantbruk.html>  
(Hämtad 2023-03-29).

Wikipedia, 2021. “Grå litteratur”.

[Grå litteratur – Wikipedia](#) (Hämtad 2023-04-18).

Wikman, 2021. “Riskhantering och strategitänk vid kristider”.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/510432/Riskhantering%20och%20strategi%20CC%88nk%20vid%20kristider.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (Hämtad 2023-04-14).

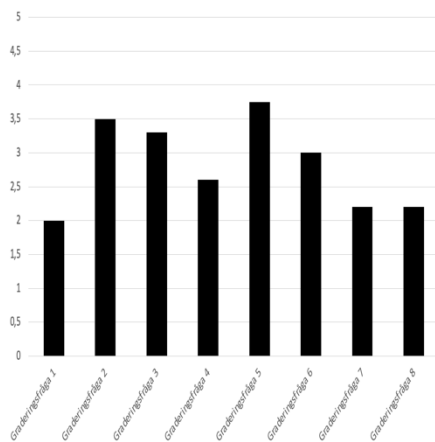
Öhlmér, B, Olson, K. Brehmer, B. (1998). Understanding farmers decisionmaking processes and improving managerial assistance. *Agricultural Economics*, vol. 18, ss 273–290. (2023-04-17).

# Bilaga 1

## Riskgraderingsfrågor 1 - 5:

1. Hur stor bedömer du risken för att din verksamhet skall bli påverkad av djurskyddstillsyn i strid med lagstiftningen?
2. Hur stor bedömer du risken för att politiska beslut på nationell nivå gällande lagar och regleringar kommer påverka er negativt?
3. Hur stor bedömer du risken för att framtida beslut kring befintliga stöd på nationell nivå kommer påverka er negativt?
4. Hur stor bedömer du risken för att framtida beslut kring befintliga stöd på internationell nivå kommer påverka er negativt?
5. Hur stor bedömer du att risken för smitta är?
6. Hur stor bedömer du att risken för produktionsrelaterade sjukdomar hos dig eller anställda är?
7. Hur stor bedömer du risken för att slakterier av olika anledningar inte tar emot grisar?
8. Hur stor bedömer du risken kopplad till förändrade konsumentvanor?

Genomsnittliga svar från samtliga graderingsfrågor sammanställs nedan:



# Bilaga 2

## Övriga intervjufrågor:

- Är det ok att vi spelar in intervjun?

### **1. Fakta om gården & Lantbrukaren:**

1.1 Historia om gården? Lite allmän information, storlek på besättningen?

1.2 Vart i Sverige bedrivs eran produktion?

1.3 Hur länge har ni drivit grisproduktion, hur länge har ni varit integrerade?

1.4 Hur många anställda finns i grisproduktionen?

1.5 Hur ser era kortsiktiga mål ut med grisproduktionen?

1.6 Hur ser era långsiktiga mål (5-10 år) ut med grisproduktionen?

1.7 Finns det några övriga verksamhetsgrenar?

1.8 Vad är er attityd till lönsamheten inom svensk grisproduktion i största allmänhet?

1.9 Hur ser ni på lönsamheten i er egen produktion?

1.10 Hur tycker ni att djurskyddstillsyn påverkar produktionen?

### **2. Behavioral Decision Theory:**

2.1 Vad anser ni är motivationen till att ha en integrerad grisbesättning till skillnad från övriga inriktningar?

2.2 Vilka är de mest specifika produktionsriskerna som ni har identifierat i er verksamhet? Med produktionsrisker exkluderar vi alla externa faktorer och fokuserar istället bara på verksamhetens interna aktiviteter.

2.3 Hur arbetar ni ihop med era anställda när det kommer till att hantera de risker som ni identifierat kopplat till er produktion, såsom hälsofaror, säkerhetsproblem, produktionsineffektivitet osv...

2.4 Hur hanterar ni pris och marknadsförändringar kopplat till insatsvaror?

2.4.1 Jobbar ni på något sätt förebyggande för att skydda er mot dessa förändringar?

2.5 Hur hanterar ni skiftande priser för avräkningspriset på de levererade slaktsvinen?

2.6 Hur hanterar ni risker kopplat till era anställda när det gäller aspekter som säkerhet, hälsa, kompetens och tillgång.

### **3. EVT & Förväntad Nyttoteori**

3.1 Jobbar ni förebyggande med hjälp av olika analysverktyg och metoder för att kunna förutspå större fluktuationer kopplat till räntor och andra prisnivåer?

3.2 Hur arbetar ni förebyggande med att minimera risken för sjukdomar och smittor i besättningen.

3.3 Hur är er syn på att binda priser och avtal i största allmänhet?

### **4. Riskattityd:**

Riskaversiv - Riskneutral - Riskprefererande

4.1 Jag är villig att ta en hög risk för att uppnå ett högre ekonomiskt resultat

4.2 Jag föredrar att ta risker i verksamheten

4.3 Jag fokuserar mer på att minimera förluster än att maximera vinster

### **5. Världskrisen & Kriget:**

5.1 Skulle du säga att er syn på risk och ert arbete med riskhantering har förändrats avsevärt sedan kriget mellan Ryssland & Ukraina bröt ut? Isåfall på vilket sätt?

## Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.